

Univerzita Pardubice
Fakulta zdravotnických studií

Informovanost vysokoškolských studentů o pěstounské péči

Lucie Stránská

Bakalářská práce

2017

Univerzita Pardubice
Fakulta zdravotnických studií
Akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Lucie Stránská**
Osobní číslo: **Z14176**
Studijní program: **B5350 Zdravotně sociální péče**
Studijní obor: **Zdravotně-sociální pracovník**
Název tématu: **Informovanost vysokoškolských studentů o pěstounské péči**
Zadávající katedra: **Katedra porodní asistence a zdravotně sociální práce**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Studium literatury, sběr informací a popis současného stavu řešené problematiky.
2. Stanovení cílů a metodiky práce.
3. Příprava a realizace výzkumného šetření dle stanovené metodiky.
4. Analýza a interpretace získaných dat.
5. Zhodnocení výsledků práce.

Rozsah grafických prací: dle doporučení vedoucího

Rozsah pracovní zprávy: 35 stran

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

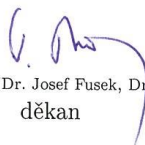
1. GABRIEL, Zbyněk a Tomáš NOVÁK. Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči. 1. vyd. Praha: Grada, 2008. 144 s. ISBN 978-80-247-1788-3.
2. LANGMEIER, Josef a Zdeněk MATĚJČEK. Psychická deprivace v dětství. 4. vyd. Praha: Karolinum, 2011. 399 s. ISBN 978-80-246-1983-5.
3. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR. Pěstounská péče na přechodnou dobu pro nejmladší děti. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2011. 81 s. ISBN 978-80-7421-039-6.
4. NOŽÍŘOVÁ, Jana. Náhradní rodinná péče. 1. vyd. Praha: Linde, 2012. 94 s. ISBN 978-80-8613191-7.
5. PAZLAROVÁ, Hana, ed. Pěstounská péče: manuál pro pomáhající profese. 1. vyd. Praha: Portál, 2016. 256 s. ISBN 978-80-262-1020-7.

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Zdeněk Čermák

Katedra porodní asistence a zdravotně sociální práce

Datum zadání bakalářské práce: 1. prosince 2015

Termín odevzdání bakalářské práce: 9. května 2017

prof. MUDr. Josef Fusek, Dr.Sc.
děkan

L.S.

Mgr. Markéta Moravcová, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 17. února 2017

Prohlášení autora

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 8. 5. 2017

Lucie Stránská

PODĚKOVÁNÍ

Tímto bych ráda poděkovala vedoucímu práce PhDr. Zdeňku Čermákovi za jeho čas, pomoc a cenné rady při zpracování bakalářské práce. Také bych chtěla poděkovat studentům, kteří se účastnili výzkumu. A v neposlední řadě děkuji své rodině za podporu během celého studia.

ANOTACE

Tato práce je zaměřena na informovanost studentů o pěstounské péči. Teoretická část obsahuje vysvětlení forem náhradní rodinné péče a blíže popisuje pěstounskou péči na přechodnou dobu. Dále se zabývá dávkami a zprostředkováním pěstounské péče a také vysvětluje pojem pěstoun. Ve výzkumné části jsou zpracovány výsledky dotazníkového šetření. Výzkumu se účastnili studenti 3. ročníků, oborů Porodní asistentka, Všeobecná sestra a Zdravotně-sociální pracovník.

KLÍČOVÁ SLOVA

pěstounská péče, pěstounská péče na přechodnou dobu, dávky pěstounské péče, pěstoun, náhradní rodinná péče

TITLE

Awareness of university students about foster care

ANNOTATION

This thesis is focused on awareness of students about foster care. The theoretical part contains an explanation of substitute family care and further describes temporary foster care. Then follow up benefits and mediation of foster care and the thesis also explains the term foster parents. In research part the results of survey are explained. The research was participated by students of 3rd grade, disciplines Midwife, General nurse and Health and Social Worker.

KEYWORDS

foster care, foster care for a temporary period, foster care benefits, foster parents, substitute family care

OBSAH

ÚVOD.....	11
CÍLE PRÁCE.....	12
I. TEORETICKÁ ČÁST	13
1 NÁHRADNÍ RODINNÁ PÉČE	13
1.1 Formy NRP.....	13
1.1.1 Osvojení.....	13
1.1.2 Pěstounská péče	13
1.1.3 Poručenská péče.....	14
1.1.4 Hostitelská péče	14
2 PĚSTOUNSKÁ PÉČE NA PŘECHODNOU DOBU	16
2.1 Rozdělení dětí v PPPD dle věku	17
3 DÁVKY PĚSTOUNSKÉ PÉČE	19
3.1 Příspěvek na úhradu potřeb dítěte.....	19
3.2 Odměna pěstouna	20
3.2.1 Podmínky pro přiznání odměny pěstouna u prarodičů.....	20
3.3 Příspěvek při převzetí dítěte	20
3.4 Příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla	21
3.5 Příspěvek při ukončení pěstounské péče	21
4 ZPROSTŘEDKOVÁNÍ PĚSTOUNSKÉ PÉČE.....	22
4.1 Proces zprostředkování.....	22
4.2 Žádost o pěstounskou péči.....	22
4.3 Posouzení zdravotního stavu žadatelů.....	23
4.4 Psychologické posouzení žadatelů	23
4.5 Příprava zájemců.....	24
5 POJEM PĚSTOUN.....	25
5.1 Rodičovské kompetence	25

5.2	Sociální integrace	25
5.3	Osobnostní předpoklady	26
5.4	Práva pěstounů	26
5.5	Povinnosti pěstounů	27
5.6	Pěstoun na přechodnou dobu	27
II.	VÝZKUMNÁ ČÁST	28
6	VÝZKUMNÉ CÍLE	28
7	VÝZKUMNÉ OTÁZKY	28
8	METODIKA VÝZKUMU	29
8.1	Nástroj výzkumného šetření	29
8.2	Výzkumný soubor	29
8.3	Zpracování písemných dat	33
9	VÝSLEDKY VÝZKUMU	34
10	DISKUZE	53
11	ZÁVĚR	57
12	POUŽITÁ LITERATURA	59
13	PŘÍLOHY	62

SEZNAM ILUSTRACÍ A TABULEK

Obrázek 1 Pohlaví respondentů	30
Obrázek 2 Věk respondentů.....	31
Obrázek 3 Studijní obor respondentů.....	32
Obrázek 4 Informovanost o pěstounské péči mezi studenty zdravotnických studií	34
Obrázek 5 Pěstounská péče na středních školách	35
Obrázek 6 Pěstounská péče na vysokých školách.....	36
Obrázek 7 Pěstounská péče a média	37
Obrázek 8 Zastoupení jednotlivých médií.....	38
Obrázek 9 Osobní zkušenost s pěstounskou péčí.....	39
Obrázek 10 Nejvhodnější definice pěstounské péče	40
Obrázek 11 Druhy pěstounské péče	41
Obrázek 12 Kdo je pěstoun?	42
Obrázek 13 Kdo se může stát pěstounem?	43
Obrázek 14 Práva pěstouna.....	44
Obrázek 15 Sociální dávka pro pěstouna	45
Obrázek 16 Pěstounská péče na přechodnou dobu	46
Obrázek 17 Maximální možná doba strávená v pěstounské péči na přechodnou dobu	47
Obrázek 18 Žádost o zprostředkování pěstounské péče.....	48
Obrázek 19 Kompetence při svěřením dítěte do pěstounské péče.....	49
Obrázek 20 Pěstounská péče jako zaměstnání.....	50
Obrázek 21 Zánik pěstounské péče.....	51
Obrázek 22 Zákon upravující pěstounskou péči.....	52

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK

ČR	Česká republika
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
NRP	Náhradní rodinná péče
PA	Porodní asistentka
PPPD	Pěstounská péče na přechodnou dobu
Sb.	Sbírka zákonů
VS	Všeobecná sestra
ZSP	Zdravotně-sociální pracovník
ZSPOD	Zákon o sociálně-právní ochraně dětí

ÚVOD

Jako téma bakalářské práce jsem si zvolila „Informovanost studentů o pěstounské péči“. Toto téma jsem si vybrala, protože si myslím, že se mě, jako budoucího zdravotně-sociálního pracovníka, celkem dotýká. Dále také z důvodu, že mě tato problematika zajímá, mám ráda děti a jednou bych s nimi chtěla pracovat.

Dle statistik z ministerstva práce a sociálních věcí (dále MPSV) je jasně vidět, že dětí v pěstounské péči stále přibývá. V roce 2010 jich bylo v „klasické“ pěstounské péči 7 021 a loňský rok, tedy rok 2016, již 10 922. V pěstounské péči na přechodnou dobu se počet dětí též zvyšuje, oproti roku 2013, kdy dětí bylo 108, jich loňský rok bylo již 540 (MPSV, 2016). Proto si myslím, že téma bakalářské práce je aktuální a studenti by o pěstounské péči měli mít dobré povědomí.

Během své praxe v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc jsem se také setkala s dětmi od 1 roku do 4 let, které i přes veškerou snahu jejich „tet“, které se o ně staraly, trpěly psychickou deprivací. V těchto zařízeních bohužel není možné zajistit takovou péči, jakou dítěti poskytuje rodič. Může ji však alespoň částečně nahradit pěstoun. Na toto téma je natočen také dokument „V nejlepším zájmu dítěte,“ kde je zřejmé, že pěstounská péče je pro děti mnohem lepší (Česká televize, 2016).

Je spousta rodin, které se rozhodly přijmout do pěstounské péče dítě, které nemůže vyrůstat s vlastními rodiči. Rozhodnutí přijmout cizí dítě do rodiny je jedním z nejzásadnějších rozhodnutí, které může pěstoun udělat. Pro budoucí pěstouny pak následuje náročná, ale nezbytná cesta přes úředníky i psychologická vyšetření, na jejímž konci je vidina toho, že mohou pomoci dítěti prožít alespoň část svého dětství v láskyplném a bezpečném prostředí.

Bohužel je mezi námi stále mnoho lidí, kteří by o pěstounskou péči měli zájem, ale nemají o ní dostatek informací. Toto vyplývá i z výzkumu „Postoje české společnosti k náhradní rodinné péči.“ Ukázalo se, že z 500 respondentů jich celých 53 % nemá dostatečné informace (Středisko náhradní rodinné péče, 2014). I z toho důvodu je dle mého názoru důležité, aby se téma pěstounské péče rozšířilo.

V teoretické části práce jsou popsány formy náhradní rodinné péče, blíže vysvětlena pěstounská péče na přechodnou dobu, zprostředkování a dávky pěstounské péče a také osobnost pěstouna. V praktické části je vysvětlen pojem informovanost a jsou zde prezentovány výsledky výzkumu.

CÍLE PRÁCE

Hlavní cíl práce:

- Zjistit informovanost studentů o pěstounské péči

Teoretický cíl práce:

- Shrnout základní informace o pěstounské péči

Dílčí cíle práce:

- Zjistit, z jakých zdrojů mají studenti informace
- Zjistit, zda studenti znají základní informace o pěstounské péči
- Zjistit, zda studenti vědí, kdo je to pěstoun

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 NÁHRADNÍ RODINNÁ PÉČE

Náhradní rodinná péče (dále NRP) je forma péče o děti, kdy dítě vyrůstá v prostředí, které se nejvíce podobá životu v přirozené rodině a je vychováváno „náhradními“ rodiči. V ČR je to nejčastěji adopce neboli osvojení a pěstounská péče (Matějček, 1999, s. 31). Dle Nožířové (2012, s. 11) je pojem NRP často chybně interpretován a nedostatečně rozšířen v široké veřejnosti.

Gabriel a Novák (2008, s. 71) říkají, že rozhodnutí o přijetí dítěte do péče by měla předcházet zodpovědná a také dlouhodobá úvaha týkající se vyzrálosti pro rodičovství.

1.1 Formy NRP

Gabriel a Novák (2008, s. 42, 46, 65) dělí NRP do 3 hlavních forem, a to na „osvojení, pěstounskou péči a hostitelskou péči“. Naopak Matějček (1999, s. 45, 47) používá dělení „adopce, individuální pěstounská péče a pěstounská péče v tzv. zvláštních zařízeních“. Popsání forem NRP v této práci bude dle Gabriela a Nováka.

1.1.1 Osvojení

Dle Nožířové (2012, s. 12) je osvojení v ČR nejvyšší a nejčastější formou NRP. Osvojitelé (tedy lidé, kteří se rozhodli převzít dítě do péče) přebírají za biologické rodiče veškerá práva i povinnosti dítěte. Dítě také získává příjmení osvojitelů. Gabriel a Novák (2008, s. 42-43) uvádí, že existují 2 základní formy osvojení, a to:

- **osvojení zrušitelné**, které jak z názvu vyplývá, může soud v budoucnu na návrh osvojitele či osvojence zrušit, avšak pouze ze závažných důvodů.
- **osvojení nezrušitelné**, které zrušit nejde a práva i povinnosti osvojitelů k dítěti jsou trvalá. Takto osvojit je možné pouze dítě starší jednoho roku

1.1.2 Pěstounská péče

Pěstounství je jednou z forem NRP. Tato péče je státem garantovaná. Zajišťuje zabezpečení dítěte, včetně odměny pěstounů, kteří se dítěte ujali. Pěstounská péče vzniká rozhodnutím soudu. Dítě se svěřuje manželům či jednotlivci, kteří ho zastupují v běžných činnostech. V některých věcech však musí pěstouni žádat o souhlas rodičů či zákonného zástupce (Matějček a kol., 1999, s. 34-35).

Dle Langmeiera a Matějčka (2011, s. 347) je pěstounská péče nejvhodnějším řešením pro děti, které z různých důvodů nejsou vhodné pro adopci. Jedná se o děti od kojeneckého věku, až do středních školních let.

Do pěstounské péče patří i pěstounská péče na přechodnou dobu (dále PPPD). Jedná se o péči, kdy biologičtí rodiče nejsou dočasně schopni poskytnout svému dítěti kvalitní péči nebo v případě, kdy se pro dítě zajišťuje náhradní rodina ve formě klasické pěstounské péče či osvojení (Gabriel, Novák, 2008, s. 54). PPPD bude více vysvětlena v následující kapitole.

Pěstounská péče může být ukončena několika způsoby, a to: *dosažením zletilosti, rozhodnutím soudu, odchodem z PPPD a z jiných důvodů*, jako je např. úmrtí pěstouna. Zletilostí dítěte končí veškeré závazky pěstounů vůči dítěti. Další podpora ze strany pěstounů je již čistě na nich, záleží na jejich společné domluvě (Pazlarová, ed., 2016, s. 111).

1.1.3 Poručenská péče

Dítěti je soudem stanoven opatrovník v případě, že:

- jeho rodiče zemřeli,
- rodiče byli buď zbaveni rodičovské odpovědnosti, nebo byl pozastaven výkon jejich rodičovské odpovědnosti
- rodiče nejsou právně způsobilí k úkonům v plném rozsahu (a z toho důvodu nemají rodičovskou odpovědnost)

Pokud poručník vykonává péči o dítě osobně, mají oba nárok na stejné dávky, jako v případě pěstounské péče. Poručník se také stává zákonným zástupcem dítěte, ale ze zákona mezi nimi nevzniká takový vztah, jaký je mezi biologickým rodičem a dítětem (Matějček a kol., 2002, s. 18).

Rozsah práv a povinností poručníka je zákonem stanoven na výchovu dítěte, zastupování dítěte a na správu jeho majetku. Soud na tyto funkce pravidelně dohlíží. Zpravidla jednou za rok poručník soudu podává zprávy o osobě poručence. V případě poručenství podléhá jakékoli podstatné rozhodnutí poručníka ve věcech dítěte schválení soudu (Matějček a kol., 2002, s. 18).

1.1.4 Hostitelská péče

Hostitelská péče umožňuje dítěti, které z různých důvodů nemůže být v některé z forem NRP a vyrůstá v ústavním zařízení, pobyt v nové rodině na víkend či na prázdniny. Je vhodným

řešením pro starší děti, které jsou již citově i rozumově na takové úrovni, aby byly schopny změny prostředí zvládat (Kovařík a kol., 2004, s. 151).

Občasný pobyt u hostitelů dítěti nemůže dostatečně vynahradit jeho potřeby týkající se rodinného zázemí a mateřského sblížení s rodiči. Může mu však nabídnout spousty důležitých podnětů i zážitků. Dítěti, které dlouhodobě vyrůstá v ústavní péči, pomáhá poznat, jak to chodí v běžné rodině, co ji posiluje či naopak oslabuje, jaké jsou vztahy mezi rodiči a sourozenci apod. (Gabriel, Novák, 2008, s. 66).

2 PĚSTOUNSKÁ PÉČE NA PŘECHODNOU DOBU

PPPD se využívá ze 3 důvodů. V prvním z nich jde o *novorozence*, kterého rodiče *nechtějí vzít do péče*. Ve druhém případě se jedná o *novorozence*, kterého rodiče *nemohou převzít do péče*. Většinou jde o děti matek drogově závislých, psychicky nestabilních (po porodu) či o děti matek bez domova. Třetí skupinu již tvoří novorozenci, nýbrž *starší děti*, jejichž rodiče o ně momentálně *nemohou pečovat*, ale předpokládá se, že po vyřešení jejich současné situace (např. dlouhodobá hospitalizace), se dítě bude moci vrátit zpět do rodiny. Pěstoun prakticky nahrazuje širší rodinu, která by za jiných okolností o dítě mohla pečovat (Pazlarová, ed., 2016, s. 153-154).

PPPD umožňuje, aby dítě nemuselo vyrůstat v ústavním zařízení, ale mohlo trávit čas v rodinném prostředí. Tato péče má přednost před ústavní výchovou. Cílem PPPD je, aby si rodiče mohli upravit rodinné, bytové, majetkové či osobní poměry a dítě mělo možnost se co nejdříve vrátit do původní rodiny (MPSV, 2011, s. 27).

Dle Proškové (2012, s. 35) se ústavní péče, ve které je typické střídání vychovatelek, projevuje opožděním celkového psychomotorického vývoje. Proto je PPPD vhodnější. MPSV (2011, s. 33) uvádí, že dětem zajistí nejenom zdravotní a biologické potřeby, ale oproti ústavní výchově má i mnohem příznivější vývojovou předpověď. S tímto se ztotožňuje i dokument od České televize s názvem „V nejlepším zájmu dítěte“ (Česká televize, 2016).

V zájmu dítěte je samozřejmě vyrůstat v rodině. Dle Matějčka (1994, s. 15) by rodina měla pro dítě znamenat základní jistotu. MPSV (2011, s. 39) říká, že „*jestliže se dítě v raném věku přesvědčí o tom, že vytváření pevné vazby se mu nevyplatí, ztrácí tuto schopnost a nadále je schopno vytvářet již jen pseudo-vazby, které jsou velmi rizikovým faktorem zvláště pak v období dospívání a dospělosti.*“ Pokud je pěstoun na svou roli dobře připraven, dítě si může po krátké adaptaci a citlivém přístupu celkem rychle **vytvořit pevnou vazbu** ve své nové rodině.

Dítě v PPPD na rozdíl od dítěte v ústavní péči netrpí deprivací. Také není tolik ohroženo traumatizujícími zážitky a má **příležitost rozvíjet svou sebedůvěru, schopnosti i komunikaci**. Z toho důvodu je mnohem větší šance, že takové dítě v budoucnu **nebude společnost zatěžovat rizikovým chováním**, jako je tomu v případě dětí, které mají za sebou ústavní péči (MPSV, 2011, s. 39).

Největší část dětí odchází z PPPD do dlouhodobé pěstounské péče nebo osvojení. Část dětí jde zpět k vlastním rodičům a **pouze 1-2 % do ústavní péče**. To lze považovat za velmi dobré výsledky (Pazlarová, ed., s. 166-167).

PPPD je též definována několika podmínkami (Pazlarová, ed., 2016, s. 154):

1. Trvá zpravidla 1 rok
2. Dítě do PPPD může být svěřeno pouze soudem
3. Pěstoun musí být uveden ve zvláštní evidenci pěstounů na přechodnou dobu (tzv. „osoba v evidenci“)
4. Pěstouni v PPPD pobírají odměnu i v době, kdy se nestarají o žádné dítě. Jsou ve stavu pohotovosti. Jakmile soud rozhodne, musí být schopni přijmout dítě okamžitě
5. Mají o 24 hodin delší přípravu než běžní pěstouni, tedy celkem 72 hodin

2.1 Rozdělení dětí v PPPD dle věku

Dle věku a situace dítěte se liší také role pěstouna na přechodnou dobu. U dětí *kojeneckého věku* je hlavním úkolem pěstouna, aby podporoval schopnost dítěte navazovat citovou vazbu s osobou pečující. Měl by ji podporovat všemi smysly, a to především častým fyzickým kontaktem s dítětem, ke kterému patří např. hlazení či chování. Fyzický kontakt by měl být spojen také s očním kontaktem a důležitou roli hraje i komunikace. Mnoho dětí má také zdravotní problémy. Nejčastěji jsou způsobené špatným životním stylem matky (drogy, alkohol) nebo genetikou, kdy se jedná např. o rozštěpy či srdeční vady. To na pěstouny klade v péči zvýšené nároky (Pazlarová, ed., 2016, s. 155-156).

Předškolní děti se potýkají s následky traumatu, kterým si prošly. Může být způsobeno různými důvody a pro pěstouna je důležité, aby měl o situaci dítěte co nejvíce informací, které bude potřebovat v souvislosti s výchovou. U těchto dětí již pěstoun není pouze pečovatelem, ale především vychovatelem, kdy musí nastavovat hranice a zároveň dítě ubezpečit o jeho bezpodmínečném přijetí. S *děťmi školního věku* je velmi důležitá komunikace o jejich situaci. Pěstoun musí dávat dítěti najevo, že je tu pro něj a že se mu dítě může kdykoliv svěřit. Tyto děti také potřebují pomoc s povinnostmi týkající se školy. Často mají ve vědomostech oproti ostatním dětem mezery, případně i výchovné problémy, které ztěžují školní docházku. Pěstoun je v tomto případě prostředníkem mezi dítětem a školou a je důležité, aby hájil zájmy dítěte (Pazlarová, ed., 2016, s. 156-157).

PPPD pro *dospívající* děti je v ČR spíše v počátcích. Důvodem je nedostatečné množství pěstounů, kteří by se chtěli zaměřit na tuto cílovou skupinu. Dospívající jsou považováni za

problematictější než malé děti a pěstouni mají strach, že budou mít různé výchovné problémy a obávají se také špatného vlivu na jejich vlastní děti. Vhodnými kandidáty pro práci s touto cílovou skupinou jsou lidé, kteří mají hodně výchovných zkušeností, velkou míru trpělivosti a současně zvládnou dospívajícímu nastavit hranice. U této cílové skupiny je důležité dát dospívajícímu najevo pocit bezpečného prostředí a nastavit jasná pravidla (Pazlarová, ed., 2016, s. 157).

Dle Nožířové (2012, s. 22) je důležité hledat takové pěstouny, kteří by dospívajícím dětem poskytli domov a naučili je praktickým dovednostem pro život, které si přes veškeré snahy dětských domovů stále řádně neodnášejí. Pazlarová, ed. (2016, s. 158) říká, že je pouze otázkou času, kdy se PPPD u dospívajících rozvine podobným způsobem, jako PPPD pro nejmenší děti.

Pazlarová, ed. (2016, s. 159) také uvádí, že s příchodem nového dítěte do pěstounské rodiny by neměly být ohroženy potřeby vlastního dítěte pěstouna. Z tohoto důvodu by biologické děti pěstouna neměly mít výchovné ani zdravotní problémy či traumata a měly by být starší 8 let. Lze u nich předpokládat lepší porozumění smyslů a principů PPPD.

3 DÁVKY PĚSTOUNSKÉ PÉČE

Dne 1. 1. 2013 zanikl nárok na dávky pěstounské péče dle zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře. Od té doby se řídí zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (dále ZSPOD). O dávkách pěstounské péče rozhodují krajské pobočky úřadu práce ČR (MPSV, 2013, s. 2).

Dávkami pěstounské péče dle § 47e ZSPOD jsou:

- příspěvek na úhradu potřeb dítěte,
- odměna pěstouna,
- příspěvek při převzetí dítěte,
- příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla,
- příspěvek při ukončení pěstounské péče

V následujících podkapitolách budou jednotlivé dávky blíže vysvětleny.

3.1 Příspěvek na úhradu potřeb dítěte

Nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte má každé nezletilé, nezaopatřené dítě, které je svěřeno do péče osoby pečující nebo osoby v evidenci. Je vyplácen osobě pečující. Příspěvek náleží i dítěti po dosažení zletilosti, avšak nejdéle do 26 let a musí jít o nezaopatřené dítě, které žije ve společné domácnosti s osobou pečující a podílí se s ní o náklady na domácnost. V tomto případě se již příspěvek vyplácí dítěti (§ 47f odst. 1-2 ZSPOD).

Výše příspěvku na úhradu potřeb dítěte činí za kalendářní měsíc 4 500 Kč pro dítě ve věku 6 let, 5 550 Kč pro dítě ve věku od 6 do 12 let, 6 350 Kč pro dítě ve věku od 12 do 18 let a 6 600 Kč pro dítě ve věku od 18 do 26 let (§ 47f odst. 3 ZSPOD).

Pokud jde o dítě, které je dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách závislé na pomoci jiné fyzické osoby, výše příspěvku se odvíjí od stupně závislosti I (lehká závislost) až po stupeň IV (úplná závislost). S věkem a vyšším stupněm závislosti se příspěvek na úhradu potřeb dítěte zvyšuje (MPSV, 2013, s. 3).

Příspěvek na úhradu potřeb dítěte nenáleží osobě pečující po dobu, kdy je dítě umístěno z důvodu rozhodnutí soudu do zařízení pro péči o děti nebo mládež. Na příspěvek rovněž nemá nárok osoba pečující o dítě, které pobírá důchod z důchodového pojištění, pokud je tento důchod vyšší či roven příspěvku na úhradu potřeb dítěte (§ 47g odst. 1-2 ZSPOD).

3.2 Odměna pěstouna

Od roku 2013 se již nerozlišuje odměna pěstouna, odměna pěstouna ve zvláštních případech a odměna pěstouna v zařízení pro výkon pěstounské péče. Nárok na odměnu pěstouna má osoba pečující a osoba v evidenci (Pazlarová, ed., 2016, s. 99). Pokud jsou osobou pečující či osobou v evidenci manželé, odměna náleží pouze jednomu z nich (§ 47i odst. 2 ZSPOD).

Výše odměny pěstouna za kalendářní měsíc činí 8 000 Kč, pokud je pečováno o 1 dítě, 12 000 Kč, je-li pečováno o 2 děti a 20 000 Kč, je-li pečováno alespoň o 3 děti nebo v případě, je-li pečováno o dítě, které je závislé na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II, III nebo IV. Za každé další dítě svěřené pěstounovi do péče se odměna pěstouna zvyšuje o 4 000 Kč (§ 47j odst. 1 ZSPOD).

Výše odměny pro osoby v evidenci (pěstouni na přechodnou dobu) činí za kalendářní měsíc 20 000 Kč od okamžiku zařazení do evidence osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu, a to i v případě, že aktuálně nepečuje o žádné dítě. 24 000 Kč v případě, že je osobě v evidenci přiděleno dítě závislé na péči jiné fyzické osoby, ve stupni závislosti II, III nebo IV. Pokud je osobě v evidenci svěřeno dítě do jiné péče, než je PPPD, zvyšuje se za každé takové dítě odměna pěstouna o 4 000 Kč (§ 47j odst. 2 ZSPOD).

Odměna pěstounům nenáleží v případě, kdy dítě je na základě rozhodnutí soudu v plném přímém zaopatření zařízení pro péči o děti a mládež a na základě rozhodnutí příslušného orgánu o svěřením dítěte do péče nahrazující péči rodičů v péči jiné osoby. Dále odměna pěstouna nenáleží osobě v evidenci, je-li přerušeno zprostředkování PPPD. (§ 47j odst. 4-5 ZSPOD).

3.2.1 Podmínky pro přiznání odměny pěstouna u prarodičů

Je-li osoba pečující prarodičem nebo praprarodičem dítěte a má-li v péči jedno nebo dvě děti, které nejsou závislé na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II, III nebo IV, náleží jí odměna pěstouna pouze v případech vhodných zvláštního zřetele, a to zejména s ohledem na majetkové a sociální poměry osoby pečující a její rodiny, s přihlédnutím ke zdravotnímu stavu (§ 47j odst. 3 ZSPOD).

3.3 Příspěvek při převzetí dítěte

Příspěvek při převzetí dítěte je vyplácen osobě pečující, která převzala dítě do pěstounské péče. Při převzetí téhož dítěte náleží příspěvek pečující osobě pouze jednou (§ 47l odst. 1 ZSPOD).

Výše příspěvku při převzetí dítěte činí u dětí do 6 let 8 000 Kč, u dětí ve věku od 6 do 12 let 9 000 Kč a u dětí ve věku od 12 do 18 let 10 000 Kč. Příspěvek při převzetí dítěte se vyplácí jednorázově (§ 47l odst. 2-3 ZSPOD).

3.4 Příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla

Příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla náleží pečující osobě, která má v pěstounské péči nejméně 3 děti, nebo má nárok na odměnu pěstouna z důvodu péče o 3 děti (včetně zletilých nezaopatřených dětí, jež zakládají osobě pečující nárok na odměnu pěstouna) a zakoupila osobní motorové vozidlo, nebo zajistila nezbytnou opravu osobního motorového vozidla a pokud toto vozidlo nepoužívá pro výdělečnou činnost (§ 47m odst. 1 ZSPOD).

Výše příspěvku na zakoupení osobního motorového vozidla činí 70 % pořizovací ceny vozidla nebo prokázaných výdajů na opravy. Nejvýše však 100 000 Kč. Součet těchto příspěvků nesmí za posledních 10 kalendářních let před dnem podání žádosti přesáhnout 200 000 Kč (§ 47m odst. 2 ZSPOD).

Příspěvek na zakoupení motorového vozidla může být poskytnut v bezhotovostní formě i před zakoupením vozidla. Použití příspěvku na zakoupení osobního motorového vozidla je pečující osoba povinna prokázat nejdéle do 6 měsíců od jeho poskytnutí. Pokud příspěvek nepoužila na zakoupení osobního motorového vozidla, je povinna ho vrátit. Pokud do 5 let od zakoupení vozidla či opravy poskytnuté z příspěvku osobní motorové vozidlo prodala, darovala, začala používat pro výdělečnou činnost nebo pokud ukončila pěstounskou péči z jiných než vážných zdravotních důvodů, je povinna poměrnou část příspěvku vrátit (§ 47m odst. 3-4 ZSPOD).

3.5 Příspěvek při ukončení pěstounské péče

Na příspěvek při ukončení pěstounské péče má nárok fyzická osoba, která byla ke dni dosažení zletilosti v pěstounské péči (jak osoby pečující, tak osoby v evidenci), a to ke dni zániku nároku této osoby na příspěvek na úhradu potřeb dítěte. Příspěvek se vyplácí jednorázově, a to ve výši 25 000 Kč. Každé osobě náleží pouze jednou (§ 47h odst. 1-3 ZSPOD).

Příspěvek při ukončení pěstounské péče náleží i osobě, která pobírala důchod z důchodového pojištění a na příspěvek na úhradu potřeb dítěte neměla nárok. Příspěvek při ukončení pěstounské péče dítěti náleží následující den po skončení jeho nezaopatřenosti (Pazlarová, ed., 2016, s. 104).

4 ZPROSTŘEDKOVÁNÍ PĚSTOUNSKÉ PÉČE

Je třeba si uvědomit, že jde o citlivou fázi, kdy pracovník potřebuje zjistit mnoho informací z osobního života žadatele o pěstounskou péči, ale zároveň tím výrazně zasahuje do jeho soukromí. Z toho důvodu je nutné vysvětlení, proč jsou tyto informace důležité, aby nedocházelo k situacím, kdy bude postup pracovníka vnímán negativně (Pazlarová, ed., 2016, s. 31).

Náležitosti celého procesu přesně vymezuje zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Zákon vymezuje zprostředkování osvojení i zprostředkování pěstounské péče. V této práci bude vzhledem k tématu popsáno pouze zprostředkování pěstounské péče.

4.1 Proces zprostředkování

Proces zprostředkování dle § 19a ZSPOD spočívá ve:

- vyhledávání dětí, kterým je třeba zajistit péči v náhradním rodinném prostředí (formou osvojení či pěstounské péče)
- vyhledávání fyzických osob vhodných k tomu, stát se pěstouny
- odborné přípravě fyzických osob vhodných stát se pěstouny k přijetí dítěte do rodiny
- výběru určité fyzické osoby vhodné k tomu, stát se pěstounem určitého dítěte, jemuž se pěstounská péče zprostředkovává. Dále v zajištění osobního seznámení se dítěte s touto osobou

Na zprostředkování NRP se mohou podílet pouze zákonem definované orgány a instituce, což jsou obecní úřady obcí s rozšířenou působností, krajské úřady, MPSV apod. (Pazlarová, ed., 2016, s. 32).

Zprostředkování pěstounské péče se neprovádí v případě, kdy návrh na svěřeni dítěte do pěstounské péče podala fyzická osoba dítěti příbuzná, nebo blízká dítěti či rodině (§ 20 odst. 3 ZSPOD).

Dle Gabriela a Nováka (2008, s. 75) by žadatele celým procesem zprostředkování měla provázet sociální pracovnice, která má agendu NRP na starosti. V případě pěstounské péče tedy po celou dobu její realizace.

4.2 Žádost o pěstounskou péči

Žádost se podává na obecní úřad obce s rozšířenou působností. Jsou v ní obsaženy osobní údaje žadatele, jako je jeho jméno, příjmení, datum narození, místo trvalého bydliště, doklad

o státním občanství, opis z evidence Rejstříku trestů, zpráva o zdravotním stavu a také údaje o ekonomických a sociálních poměrech. Orgán sociálně-právní ochrany, který zprostředkovává pěstounskou péči, je oprávněn zjišťovat další potřebné údaje, které se týkají především toho, zda bude žadatel svým způsobem života zajišťovat vhodné výchovné prostředí pro dítě. Dále může kdykoliv zjišťovat, zda u žadatele nedošlo ke změně skutečností uvedených ve spisové dokumentaci. K tomu žadatel musí dát písemný souhlas. Ten je třeba i k účasti žadatele na přípravě přijetí dítěte do rodiny (Pazlarová, ed., 2016, s. 32-33).

Konečným cílem sociálního pracovníka na obecním úřadě obce s rozšířenou působností je dát dohromady všechny body spisové dokumentace, kterou musí předat k dalšímu řízení příslušnému krajskému úřadu. Předání nastává zhruba po 2 až 3 měsících od podání žádosti na obecní úřad obce s rozšířenou působností (Gabriel, Novák, 2008, s. 79).

Krajský úřad zařazuje do své evidence žadatele po splnění dalších kritérií. Z této evidence vyhledává vhodné pěstouny pro děti evidované v témže úřadu. Při zprostředkování krajský úřad přihlíží také k odbornému posouzení dítěte, pěstounů, k situaci dítěte a jeho rodiny a k dalším opatřením, které vyplývají z individuálního plánu ochrany dítěte (Pazlarová, ed., 2016, s. 33).

4.3 Posouzení zdravotního stavu žadatelů

Zdravotní stav posuzují lékaři pověřeni příslušným krajským úřadem. Vždy by mělo být posuzování individuální. Důležité je zabývat se schopnostmi osoby pečovat o dítě, nikoliv pouze vlastním onemocněním žadatele. Pokud se žadatel léčil u psychiatra v posledních 5 letech, je nutné doložit aktuální psychiatrické vyšetření. V ostatních případech je pouze na lékaři, zda psychiatrické vyšetření bude požadovat (Pazlarová, ed., 2016, s. 34).

4.4 Psychologické posouzení žadatelů

Psychologické posouzení je jedna z důležitých podmínek k zařazení do evidence osob vhodných pro pěstounskou péči. Pro vydání rozhodnutí o zařazení či nezařazení do pěstounské péče je nutný právě závěr psychologického posouzení, které musí zajistit příslušný krajský úřad (Nožířová, 2012, s. 50).

Pazlarová, ed. (2016, s. 34) ve své knize uvádí, že psychologické posouzení je zaměřeno na dva okruhy otázek:

1. Do jaké míry jsou žadatelé způsobilí stát se pěstouny? (zde se zaměřuje na osobnostní charakteristiky, vztahové zázemí, současný psychický stav, zkušenosti s výchovou a kvalitu rodinného prostředí)
2. Do jaké míry jsou aktuálně schopni převzít dítě do péče? (zde se zjišťuje motivace žadatelů, jejich představa o dítěti, otevřenost vůči případným odlišnostem či speciálním potřebám dítěte)

4.5 Příprava zájemců

Přípravu zařizuje krajský úřad. Je jednou z nezbytných podmínek k zprostředkování pěstounské péče. Všichni žadatelé musí splnit alespoň 48 hodin odborné přípravy a pěstouni na přechodnou dobu dokonce 72 hodin. Pokud jsou to žadatelé, kteří již někdy dříve tyto přípravy podstoupili, může krajský úřad rozsah příprav snížit. Tato příprava je důležitá jak ze strany žadatelů, kterým poskytuje mnoho užitečných informací, tak ze strany krajského úřadu, neboť pracovníkům umožňuje vidět žadatele v různých situacích, ze kterých si mohou doplnit celkový obraz o žadatelích (Pazlarová, ed., 2016, s. 35-36).

Tato příprava je nejčastěji realizována jinou organizací (např. neziskovou), kterou krajský úřad vybírá v rámci výběrového řízení. Vybere se organizace, která se příprav nejlépe zhostí. Krajský úřad si také může klást speciální požadavky, na které dohlíží úřadem pověřená osoba, která je oprávněna vychovávat sociálně-právní ochranu dětí. V rámci ČR existuje několik organizací, které se těmto přípravám věnují (Nožářová, 2012, s. 55).

Počet členů ve skupině by neměl převyšovat 20 osob (u PPPD se doporučuje pouze 10 členů). Příprava může probíhat v individuální i skupinové formě. V případě individuální formy se jedná o okruhy, které se týkají sebepoznání žadatelů, motivace k NRP či fungování rodinného systému. Skupinová forma je vhodná pro předávání zkušeností z oblasti NRP, dále je zaměřena na práva a povinnosti pěstounů a dítěte. Obvykle se kombinují obě formy (Pazlarová, ed., 2016, s. 37).

5 POJEM PĚSTOUN

Pěstoun je osoba, která vychovává a stará se o dítě, jenž z nějakého důvodu nemůže vyrůstat ve své biologické rodině. Dává tak dětem možnost prožít své dětství, nebo alespoň jeho část v prostředí rodiny. Právní vztah mezi pěstounem a dítětem končí zletilostí dítěte, ale jejich vytvořený vztah je často na celý život. Dítě v pěstounské péči však mohou navštěvovat i jeho biologičtí rodiče, kteří v této situaci neztrácejí své rodičovské kompetence a se souhlasem soudu dítě mohou dostat zpět do své péče. To vše vytváří obrovské nároky na osobnost pěstouna, ale také na jeho blízké i širší sociální prostředí (Ptáček in Pazlarová, ed., 2016, s. 47).

Matoušek (2003, s. 144) ve své knize uvádí, že pěstoun nemá vůči dítěti žádnou vyživovací povinnost a zastupuje ho pouze v běžných činnostech.

Základním předpokladem pro výkon pěstounské péče je zdravotní způsobilost (včetně duševního zdraví, které musí potvrdit lékař). Při výběru pěstounů se soustředíme na jejich **rodičovské kompetence, sociální integraci a osobnostní předpoklady** (Ptáček in Pazlarová, ed., 2016, s. 49).

5.1 Rodičovské kompetence

Dle Ptáčka (in Pazlarová, ed. 2016, s. 49-51) je základním požadavkem na pěstouny být dobrým „náhradním rodičem“. Rodičovské kompetence lze rozdělit do několika kategorií, a to zejména na:

- péči o zdraví
- upřednostnění potřeb dítěte
- neustálou a vyváženou péči
- schopnost poznat problém a využít vhodné služby

Mezi další kompetence patří např. zajištění bezpečí dítěte, jeho povzbuzování a také schopnost zajistit citový vztah.

5.2 Sociální integrace

Při výběru žadatelů o pěstounskou péči je také důležitý způsob jejich dosavadní a současné sociální integrace. Nejspolehlivějším ukazatelem chování nejsou psychologické testy, ale minulost pěstouna, ze které se dá do jisté míry předpovědět i jeho chování v budoucnosti. Sociální integraci lze chápat v širším i užším smyslu. V **širším smyslu** je to např. dosažené vzdělání, dodržování zákonů či schopnost udržet si stálé zaměstnání. V **užším smyslu** jde

především o mezilidské vztahy, a to zejména o jejich kvalitu či dlouhodobost. Informaci o těchto faktorech nám zde nejlépe poskytne rozhovor, při kterém získáváme možnost dozvědět se vše potřebné. Také je důležité zaměřit se na témata, jako je funkčnost rodiny, bydlení, širší rodinu a přátele, ochotu spolupracovat s institucemi či na schopnosti přijmout pomoc od druhých (Ptáček in Pazlarová, ed., 2016, s. 52).

5.3 Osobnostní předpoklady

Dle Matějčka a kol. (2002, s. 21) by důvody k přijetí dítěte do rodiny měly vyplývat z vlastní motivace či přesvědčení. Mezi další nároky patří také schopnost přijmout dítě takové, jaké je, vzít se do jeho citění a být k němu laskaví a tolerantní. Pěstouni by se na výchovu dítěte měli cítit nejen fyzicky, ale také psychicky, aby mu byli schopni zajistit dobré rodinné zázemí.

Od pěstounů očekáváme, že budou stálé a zralé povahy, s dostatečnými zkušenostmi. Měli by vycházet se svým sociálním prostředím a zároveň jím být přijímáni. Další povahovou vlastností je schopnost dokázat upřednostnit potřeby pěstounského dítěte před svými. Také musí brát na vědomí, že vztah s dítětem může být kdykoliv přerušen. I přesto je důležité vytvářet pro dítě bezpečné a harmonické prostředí (Ptáček in Pazlarová, ed., 2016, s. 55).

Gabriel a Novák (2008, s. 73) ve své knize uvádí, že u zájemců o NRP lze použít test s názvem „**Pověz mi zrcadlo**“. Test obsahuje 22 otázek (v případě pěstounské péče, u adopce pouze 21). Pokud žadatel na všechny odpoví „ano“, je pravděpodobné, že v NRP uspěje, avšak není to zaručeno. V testu jsou např. otázky, zda se žadatel na dítě těší, jestli mu hodlá věnovat většinu svého času či zda na příštích několik let nemá velké plány (rozjezd podnikání apod.). Speciální otázka pro žadatele o pěstounskou péči se zaměřuje na kontakt dětí s biologickými rodiči, konkrétně na psychické i emoční dopady jejich návštěv.

5.4 Práva pěstounů

Pěstoun má dle § 47a ZSPOD právo na:

- a) poskytnutí trvalé či dočasné pomoci se zajištěním péče o dítě:
 - v nemoci či při ošetřování osoby blízké
 - při narození dítěte
 - při vyřizování nezbytných osobních záležitostí
 - při úmrtí osoby blízké
- b) respitní péči v rozsahu alespoň 14 dnů za rok u dětí starších 2 let,
- c) zprostředkování odborné pomoci (např. psychologické či terapeutické) alespoň jednou za 6 měsíců,

- d) zajištění bezplatného vzdělávání ve stanoveném rozsahu,
- e) pomoc při udržování sounáležitosti dítěte s jeho rodinou, např. zajištění místa, asistence při styku.

5.5 Povinnosti pěstounů

Pěstoun má dle § 47a ZSPOD povinnost:

- a) zvyšovat si znalosti z oblasti výchovy a péče o dítě v rozsahu 24 hodin ročně,
- b) umožnit sledování, jak je dohoda o pěstounské péči naplňována,
- c) podporovat udržování a rozvíjení kontaktů dětí s blízkými osobami, a to zejména s rodiči.

5.6 Pěstoun na přechodnou dobu

Pěstoun na přechodnou dobu je profesionál, který vykonává komplexní a specifickou službu dítěti a jeho rodině. Musí úzce spolupracovat s rodinou dítěte a dalšími profesionály. Měl by dítěti pomoci vyrovnat se s jeho obtížnou situací, pomoci mu řešit jeho předchozí problémy. V krátkém časovém období je třeba připravit dítě na návrat do rodiny, respektive na přechod do trvalé péče, což je celkem obtížné (Pazlarová, ed., 2016, s. 155).

Na pěstouny na přechodnou dobu jsou kladeny větší nároky než na běžné pěstouny. Důležité je mít dobré komunikační schopnosti z důvodu spolupráce s náhradními rodiči. V jejich anamnéze by se neměly vyskytovat drogy, kriminalita, alkohol či vyšší rozvodovost, která svědčí o neschopnosti udržet si vztah, tím pádem ani stabilní rodinné prostředí (MPSV, 2011, s. 34).

Pazlarová, ed. (2016, s. 158) v knize uvádí, že role pěstouna na přechodnou dobu klade na osoby, které mají tuto práci vykonávat specifické požadavky. Dále uvádí, že je to lidsky i profesionálně náročná práce, pro kterou musí mít pěstoun předpoklady. Předpoklady je nutné posoudit u zájemců celistvě.

II. VÝZKUMNÁ ČÁST

6 VÝZKUMNÉ CÍLE

Hlavní cíl:

- Zjistit, jaká je informovanost studentů o pěstounské péči.

Dílčí cíle:

- Zjistit, z jakých zdrojů mají studenti informace.
- Zjistit, zda studenti znají základní informace o pěstounské péči.
- Zjistit, zda studenti vědí, kdo je to pěstoun.

7 VÝZKUMNÉ OTÁZKY

1. Z jakých zdrojů mají studenti informace?
2. Znají studenti základní informace o pěstounské péči?
3. Vědí studenti, kdo je to pěstoun?

8 METODIKA VÝZKUMU

Výzkumnou část této práce tvoří kvantitativní výzkum. Základem kvantitativního výzkumu je větší množství respondentů a výstup získaných dat je tvořen statistickými údaji. (Kutnohorská, 2009, s. 21-22). Podle Reichla (2009, s. 90) jsou v kvantitativním i kvalitativním výzkumu nejčastěji užívány techniky sběru dat, jako je **rozhovor, dotazníkové šetření, pozorování, experiment a studium dokumentů**.

8.1 Nástroj výzkumného šetření

Jako nástroj výzkumného šetření byl použit dotazník vlastní konstrukce. Dotazník byl zcela anonymní a obsahoval celkem 22 otázek, z nichž většina byla uzavřených a 5 otázek polouzavřených (otázka č. 5, 6, 8, 9, 20). Reichel (2009, s. 121) uvádí, že dotazník je vcelku nenákladná a časově méně náročná technika sběru dat. Velkou výhodou je zachování anonymity dotazovaných při výzkumu a možnost zapojení velkého množství respondentů. Dle Kutnohorské (2009, s. 42) je nevýhodou dotazníku riziko malé návratnosti, nutnost vhodné úpravy dotazníku po grafické stránce a nemožnost doplnění ani zpřesnění otázek v případě, že jim respondent neporozuměl.

Dotazníků bylo rozdáno celkem 65. Jelikož výzkum probíhal pod mým vedením, návratnost byla 100%. 3 dotazníky musely být vyřazeny z důvodu neúplného vyplnění. V každé otázce byla pouze 1 odpověď správná. Výzkum probíhal od října 2016 do prosince 2016 na jedné vysoké škole se souhlasem studentů i zařízení. Dotazník tvoří přílohu bakalářské práce.

8.2 Výzkumný soubor

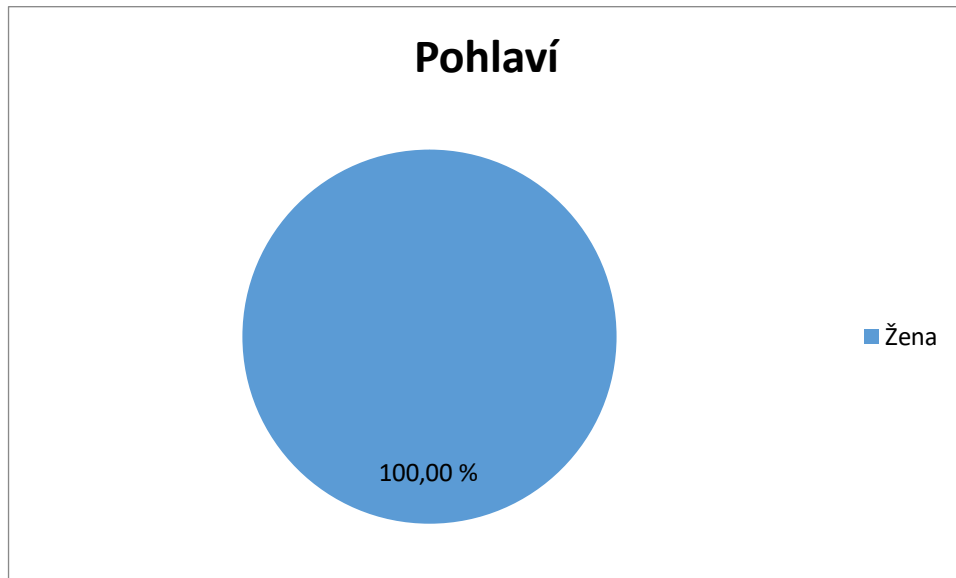
Výzkumný soubor této práce tvořili studenti 3. ročníků, Fakulty zdravotnických studií, oboru Všeobecná sestra (dále VS), Porodní asistentka (dále PA) a Zdravotně-sociální pracovník (dále ZSP). Oslovení respondenti byli ze stejné školy a byli vybráni záměrným výběrem. Podmínky pro zařazení do výzkumu:

- studium oboru VS, PA nebo ZSP
- studium 3. ročníku

Z výzkumu byly vyloučeny obory Radiologický asistent a Zdravotnický záchranář. Dle mého názoru s tématem pěstounské péče příliš nesouvisí. Kdežto VS se s problematikou pěstounské péče mohou setkat v dětských centrech, kde dle zákona č. 359/1999 Sb. a § 49a mohou pracovat. PA byly vybrány, protože v nemocnici může porodit matka, která své dítě nebude chtít. Pěstounská péče je potom pro PA aktuální, a tudíž by o ní měly mít povědomí.

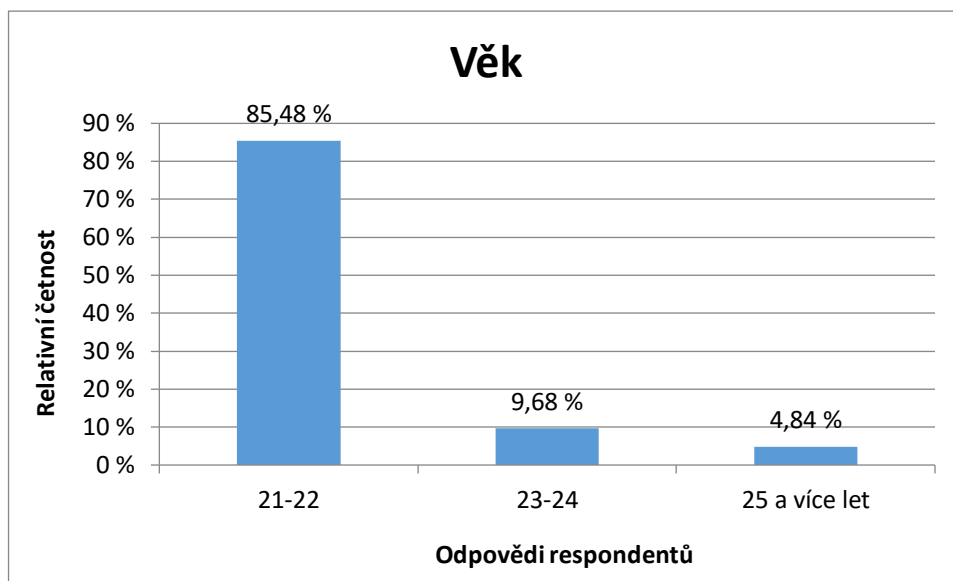
Také ZSP by měli mít určité znalosti o pěstounské péči. Je v jejich kompetencích pracovat s problematikou NRP, do které pěstounská péče spadá.

Pohlaví respondentů bylo pouze ženské (100 %), mezi studenty nebyl žádný muž. Z tohoto důvodu nebylo možné zajistit rovnoměrný vzorek.

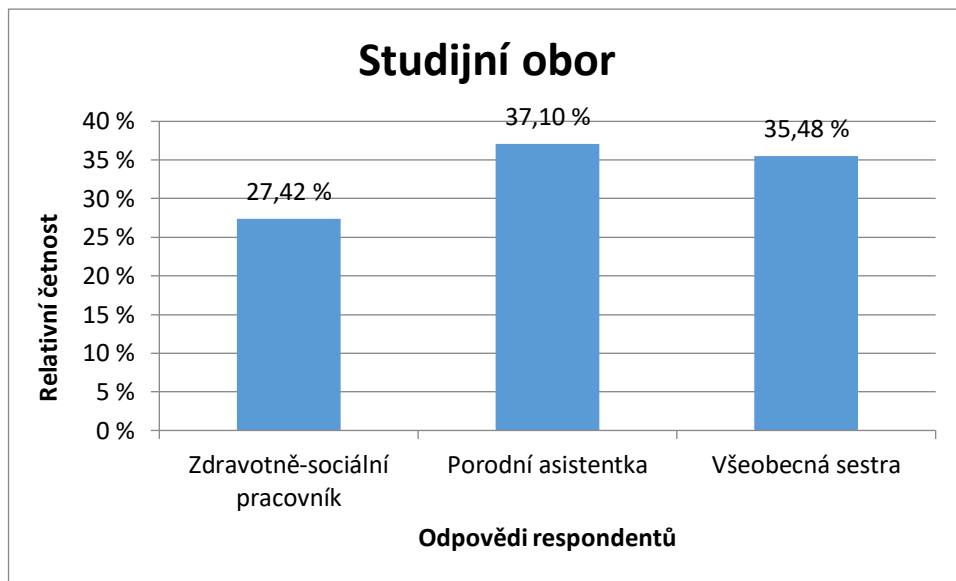
Obrázek 1 Pohlaví respondentů

Z obrázku 2 je na první pohled patrné, že z celkového počtu 62 studentů jich 53 (85,48 %) bylo ve věku od 21 do 22 let. Mezi 23-24 rokem bylo 6 studentů (9,68 %) a pouze 3 studenti (4,84 %) byli starší 25 let.

Obrázek 2 Věk respondentů

Na otázky v dotazníku 17 studentů (27,42 %) odpovídalo za obor Zdravotně-sociální pracovník. Největší zastoupení, tedy 23 studentů (37,10 %), měl obor Porodní asistentka. Posledním tázaným oborem byl v počtu 22 studentů (35,48 %) obor Všeobecná sestra.

Obrázek 3 Studijní obor respondentů

8.3 Zpracování písemných dat

Data byla analyzována a zpracována v programu Microsoft Excel 2007. Nejdříve bylo nutné stanovit absolutní četnost (n_i), ze které byla vypočítána četnost relativní (f_i) vyjádřena v procentech a zaokrouhlena na dvě desetinná čísla. Celkovou četnost (n) představuje celkový počet respondentů. Relativní četnost byla vypočítána pomocí vzorce:

$$f_i = \frac{n_i}{n} \times 100\% \quad (\text{Chráška, 2016, s. 35}).$$

K naplnění cíle této práce, kterým je „zjistit informovanost studentů o pěstounské péči“ jsem si sestavila kritéria hodnocení, se kterými jsem se setkala na vysoké škole během svého studia a podle kterých je možné míru informovanosti hodnotit:

- **100-91 %**, výborná informovanost
- **90-81 %**, velmi dobrá informovanost
- **80-71 %**, dobrá informovanost
- **70 % a méně**, nedostatečná informovanost

Pojem „informovanost“ v této práci znamená množství informací, kterými jedinec či určitá skupina disponují a které mohou aktivně šířit (Mayer-Schönberger, Cukier, 2014).

9 VÝSLEDKY VÝZKUMU

V této části práce se budu zabývat výsledky z dotazníkového šetření. První 3 otázky již byly vyhodnoceny v rámci metodiky.

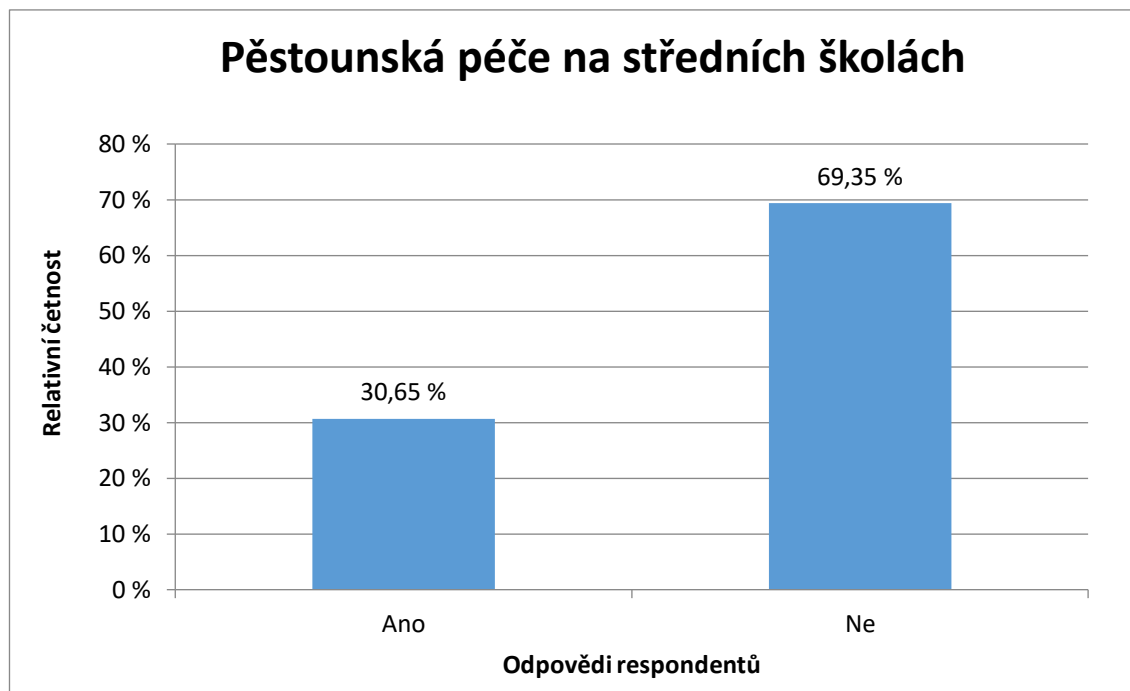
Otázka č. 4: Znáte pojem pěstounská péče?

Obrázek 4 Informovanost o pěstounské péči mezi studenty zdravotnických studií

Obrázek 4 ukazuje graf informovanosti studentů bakalářských oborů Fakulty zdravotnických studií o pěstounské péči. Z celkového počtu 62 respondentů všichni odpověděli, že znají pojem pěstounská péče. Tato otázka byla vyřazovací. Pokud by některý student odpověděl „ne“, tedy že o pěstounské péči nikdy neslyšel, dál by dotazník nevyplňoval.

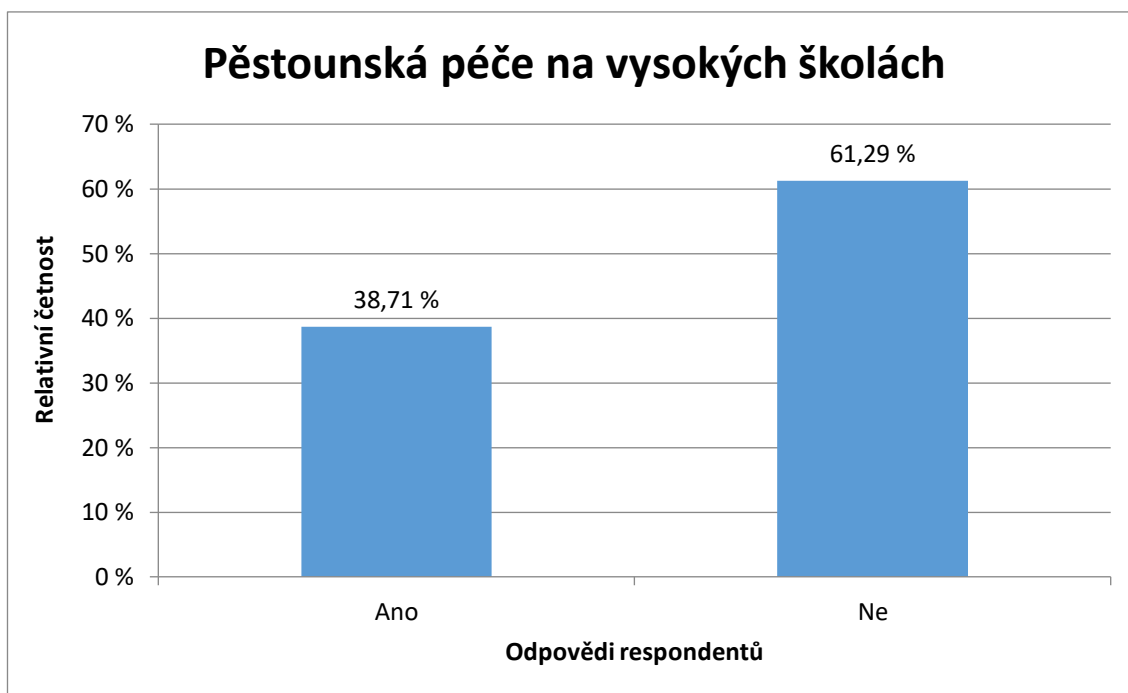
Otázka č. 5: Měli jste na středních školách či gymnáziích nějaký předmět, kde byste se pěstounskou péčí zabývali?

Obrázek 5 Pěstounská péče na středních školách

První zajímavá informace, z celkového počtu všech respondentů, jich celých 43 (69,35 %) nemělo na střední škole žádný předmět, jenž by se pěstounskou péčí zabýval. Z 19 tázaných, jenž se dle své odpovědi na střední škole s pěstounskou péčí setkala, jich naprostá většina, tedy 15 respondentů (78,95 %) tvrdí, že tomu tak bylo v předmětu Základy společenských věd. V rodinné výchově se o tématu dozvěděli 3 respondenti (15,79 %) a 1 člověk (5,26 %) zná tento pojem z předmětu Sociální politika.

Otázka č. 6: Měli jste nějaký předmět, který by se zabýval pěstounskou péčí na vysoké škole?

Obrázek 6 Pěstounská péče na vysokých školách

Tato otázka měla za úkol zjistit, zda se někdo z dotazovaných dozvěděl o pěstounské péči během svého působení na vysoké škole. Celkem 24 tázaných (38,71 %) slyšelo, nebo se učilo o pěstounské péči na univerzitě. Největší zastoupení, a to u 14 studentů (58,33 %), měl předmět Systém péče o ohrožené dítě a Sociální práce s rodinou. Minoritní skupiny jsou následovné: 4 studenti odpověděli Právo (16,67 %), 3 studenti Sociologie (12,50 %), 2 respondenti Komunitní péče (8,33 %) a 1 člověk Pediatrie (4,17 %). Je poměrně zajímavé, že i přesto, že ve výzkumu byli studenti Fakulty zdravotnických studií, nadpoloviční většina z nich nemá předmět, který se pěstounskou péčí zabývá. Tento výsledek nabízí 2 pravděpodobné scénáře. Buď si studenti žádný takový předmět momentálně nevybavili, nebo jej na univerzitě opravdu nemají. Dle mého názoru by toto téma rozhodně nemělo být na školách podobného zaměření opomíjeno.

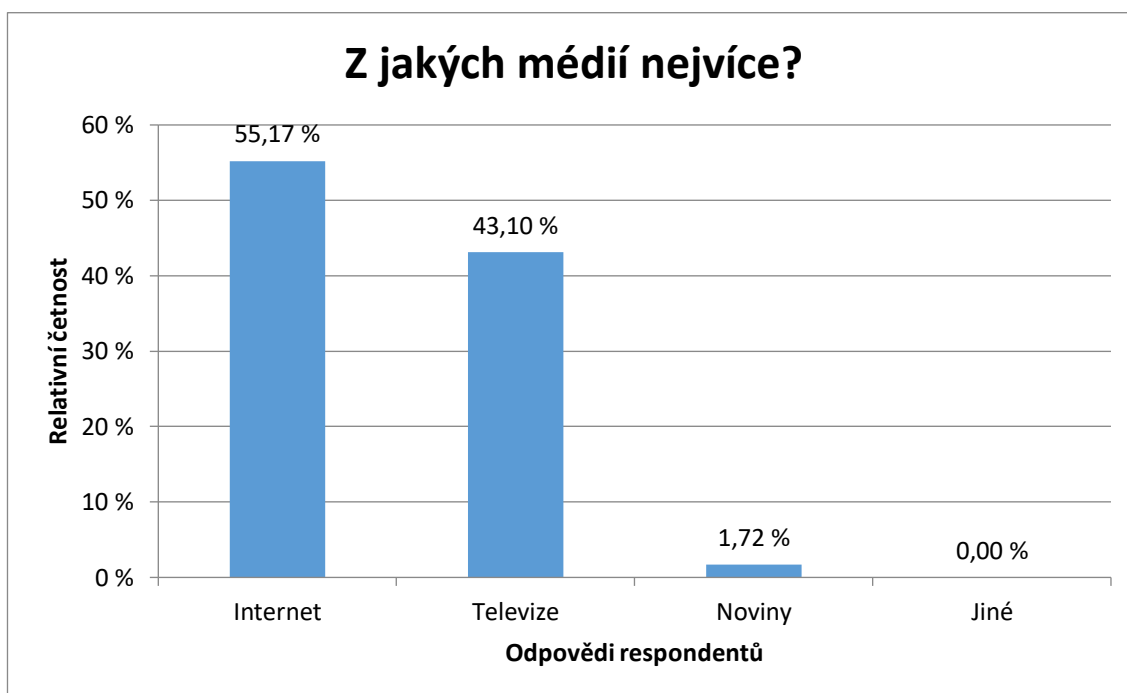
Otázka č. 7: Znáte pěstounskou péči z médií?

Obrázek 7 Pěstounská péče a média

Tato otázka dopadla dle očekávání. Drtivá většina, v počtu 58 studentů (93,55 %), zná pojem pěstounská péče z médií. Pouze 4 respondenti (6,45 %) odpověděli, že se s touto problematikou pomocí médií neseznámili. V době, kdy jsou média všude kolem nás, není vysoké zastoupení kladných odpovědí nijak překvapující.

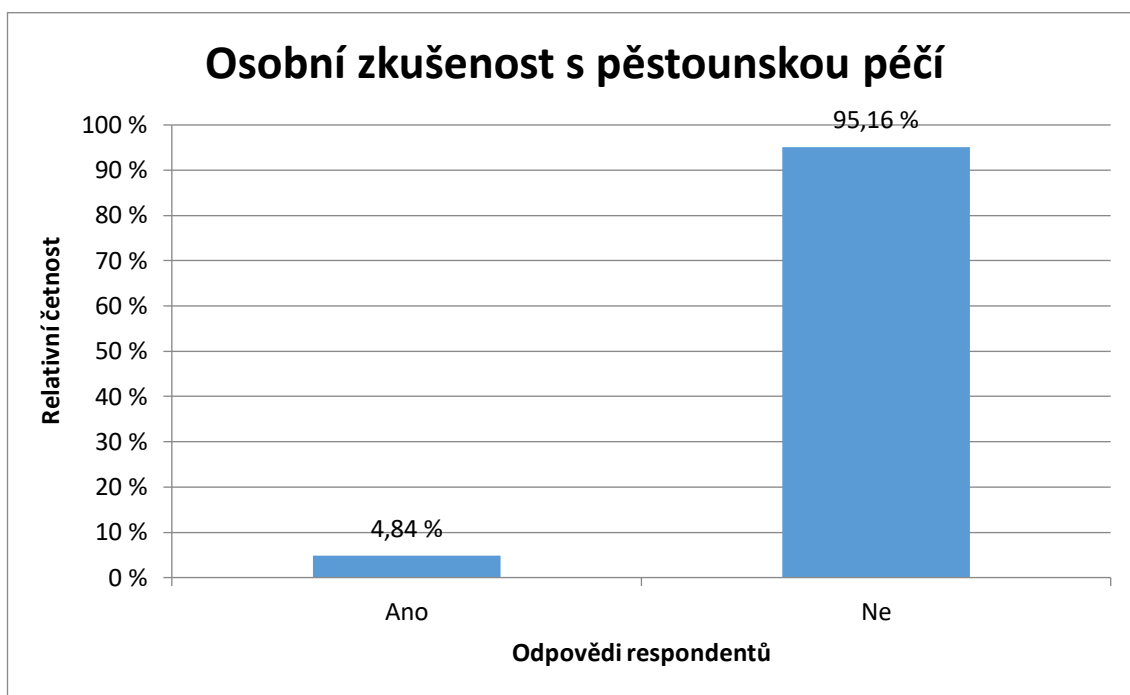
Otázka č. 8: Z jakých médií nejvíce?

Obrázek 8 Zastoupení jednotlivých médií

Na otázku č. 8 odpovídali pouze respondenti, kteří v předchozí otázce odpověděli „ano“. Celková četnost (n) zde tedy nedává dohromady 62 respondentů, ale pouze 58. Z obrázku je patrné, že více než polovina, tedy 32 všech tázaných (55,17 %), ví o pěstounské péči z internetu. Odpověď „jiné“ nevolil žádný ze studentů. I u této otázky byla možná pouze jedna odpověď. Zajímalo mě, jaký zdroj k získávání informací respondenti používají nejvíce, ne všechny zdroje zároveň.

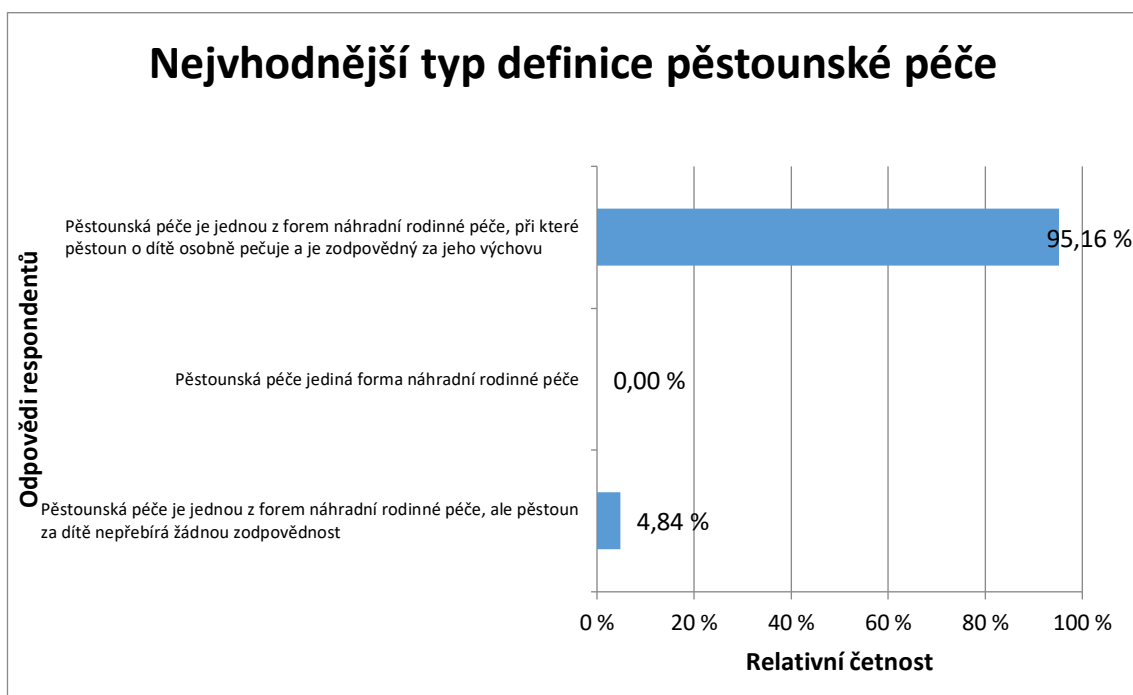
Otázka č. 9: Máte nějakou osobní zkušenost s pěstounskou péčí?

Obrázek 9 Osobní zkušenost s pěstounskou péčí

Z obrázku č. 9 vyplývá, že osobní zkušenost s pěstounskou péčí mají pouze 3 respondenti (4,84 %). Zeptala jsem se i na to, s jakou formou pěstounské péče mají tázání zkušenost. 1 ze 3 respondentů (33,33 %) má osobní zkušenost s pěstounskou péčí v podobě nevlastního bratra, zbylí 2 dotazovaní (66,66 %) blíže nespecifikovali člena a odpověděli pouze „v rodině“.

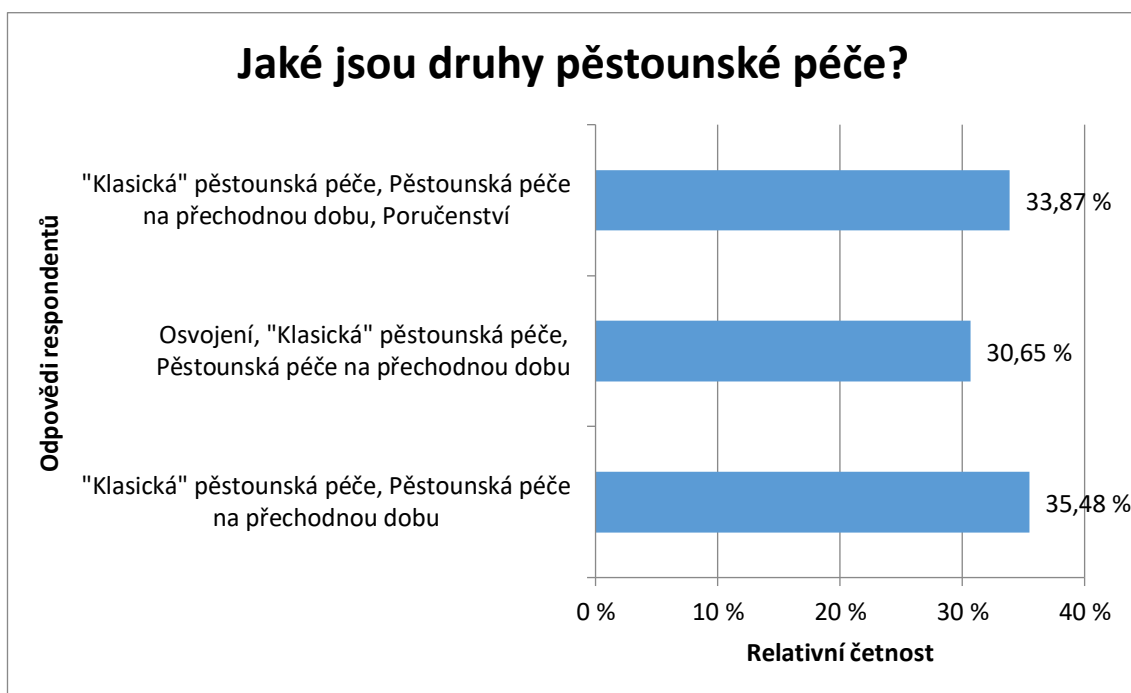
Otázka č. 10: Vyberte nejvhodnější typ definice pro pěstounskou péči.

Obrázek 10 Nejvhodnější definice pěstounské péče

V této otázce jsem se ptala na nejvhodnější definici pěstounské péče. Celkem 59 respondentů (95,16 %) odpovědělo, že pěstounská péče je jednou z forem náhradní rodinné péče, při které pěstoun o dítě osobně pečuje a je zodpovědný za jeho výchovu, což byla správná odpověď. Tato definice je jedním ze základních kamenů celé pěstounské péče. Proto je dobře, že o ní mají studenti Fakulty zdravotnických studií dobré povědomí.

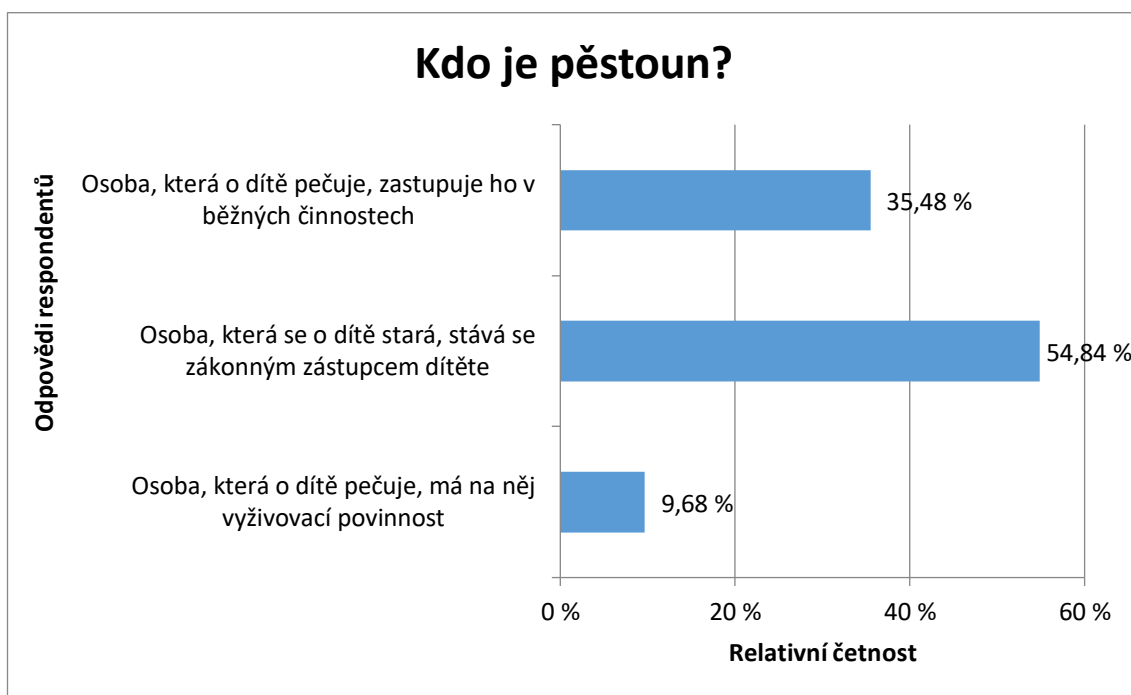
Otázka č. 11: Jaké jsou druhy pěstounské péče?

Obrázek 11 Druhy pěstounské péče

Otázka číslo 11. měla velice vyrovnaný počet odpovědí. Správnou odpověď „klasická“ pěstounská péče, pěstounská péče na přechodnou dobu označilo 22 dotazovaných (35,48 %). Je zarážející, že si takový počet studentů myslí, že osvojení nebo poručenství může být také pěstounská péče. Tyto špatné odpovědi svědčí pravděpodobně o tom, že studenti o pěstounské péči sice mají povědomí, ale jejich znalosti nejsou dostačující.

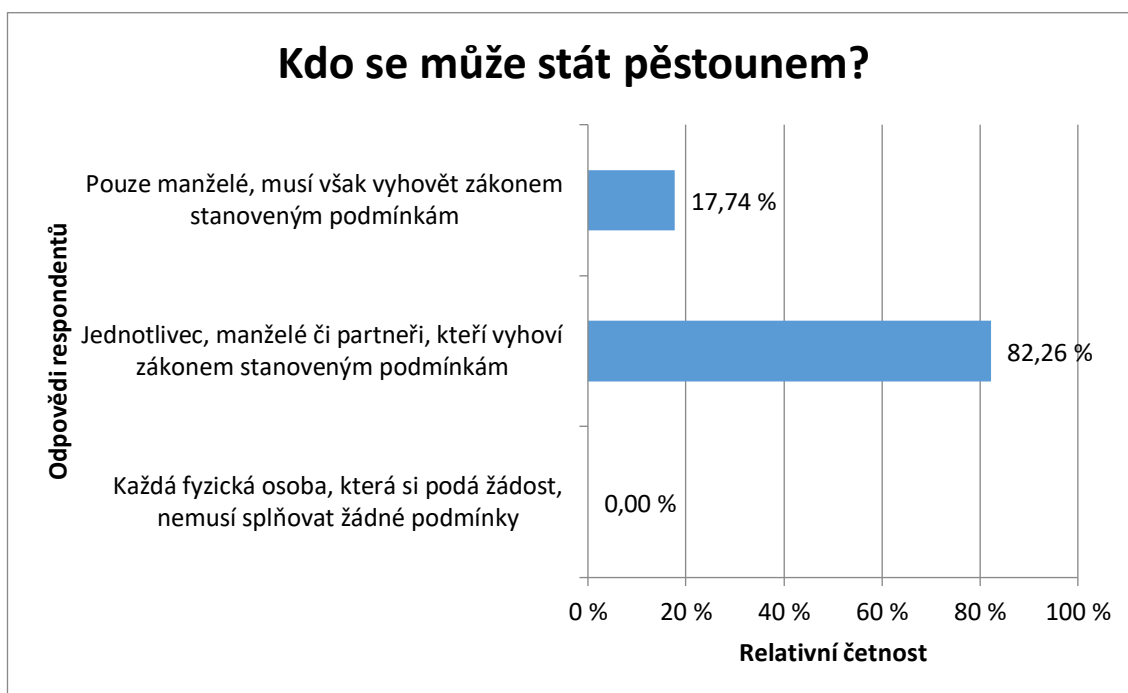
Otázka č. 12: Kdo je pěstoun?

Obrázek 12 Kdo je pěstoun?

Z tohoto obrázku je patrné, koho dotazovaní považují za pěstouna. Že pěstoun je osoba, která se o dítě stará a stává se zákonným zástupcem dítěte, chybně odpovědělo 34 studentů (54,84 %). K této otázce již je z mého pohledu potřeba hlubších znalostí. Nicméně nadpoloviční většina špatných odpovědí by se zde rozhodně vyskytovat neměla. Otázkou je, zda studenti opravdu nevědí, kdo je pěstoun, nebo zda šlo pouze o nepozornost, či nedostatečné zamyšlení se nad otázkou.

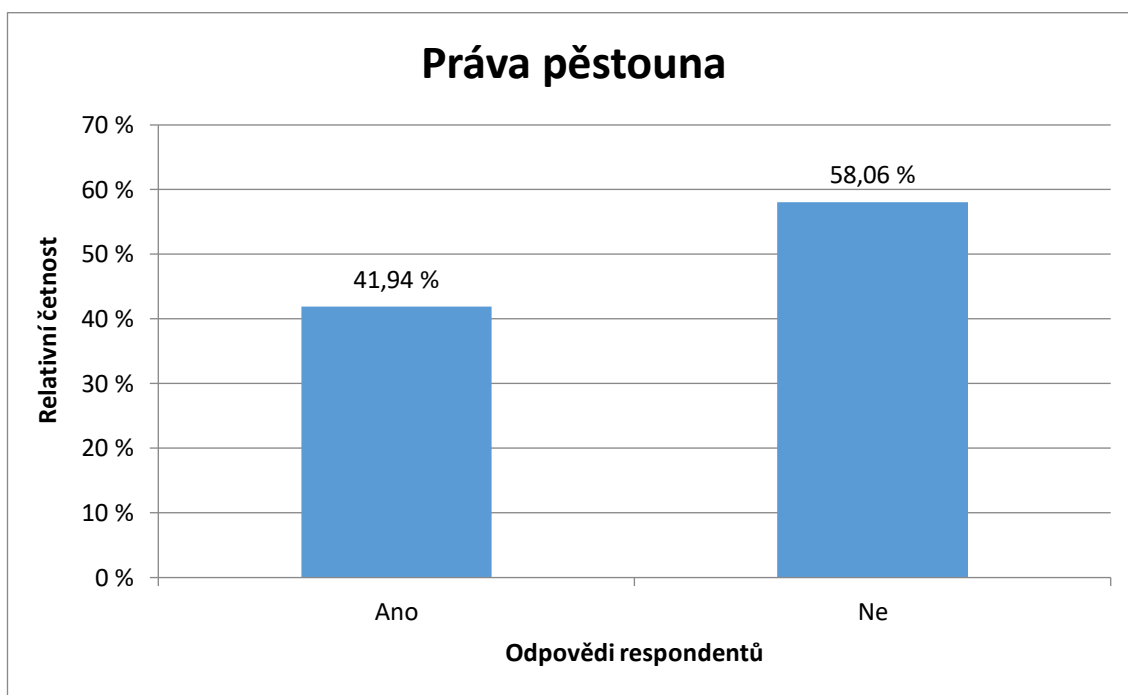
Otázka č. 13: Kdo se může stát pěstounem?

Obrázek 13 Kdo se může stát pěstounem?

Tento obrázek vyjadřuje znalosti respondentů o tom, kdo se může stát pěstounem. 51 studentů (82,26 %) správně odpovědělo, že pěstoun může být jednotlivec, manželé či partneři, kteří vyhoví zákonem stanoveným podmínkám. Nikdo z respondentů neodpověděl, že pěstoun může být každá fyzická osoba, která si podá žádost a nemusí splňovat žádné podmínky.

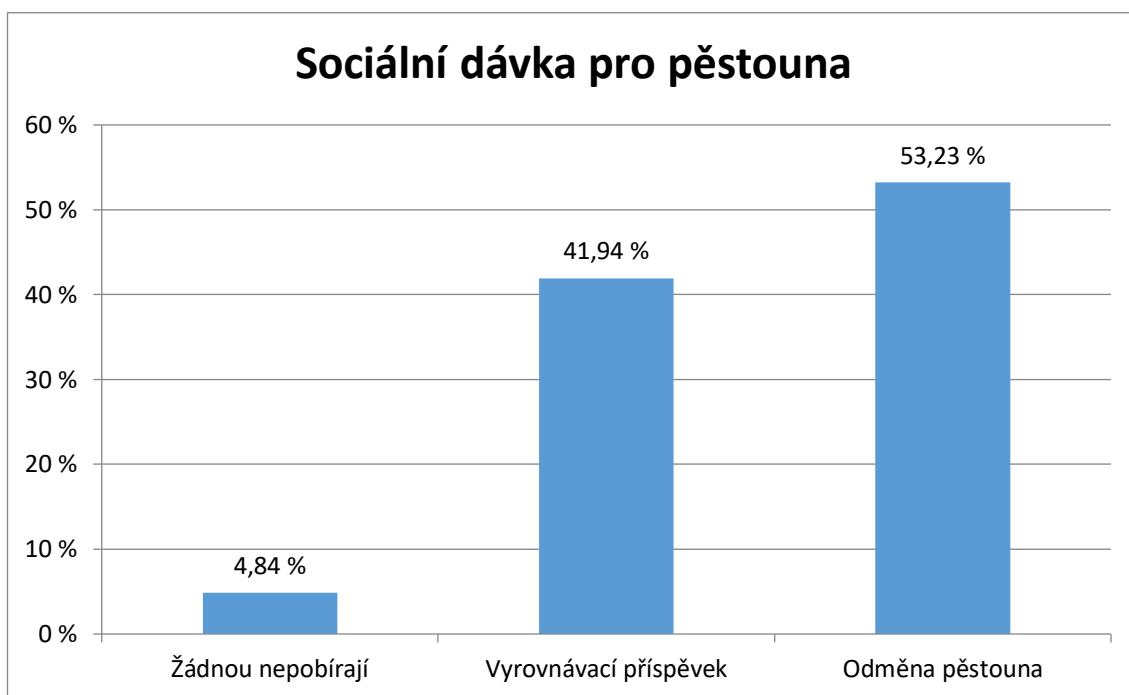
Otázka č. 14: Má pěstoun stejná práva jako zákonný zástupce?

Obrázek 14 Práva pěstouna

Je překvapivé, že rovných 26 studentů (41,94 %) je přesvědčeno o tom, že pěstoun má stejná práva jako zákonný zástupce. Zde bude počet špatných odpovědí nejspíše korespondovat s otázkou číslo 12. Pokud tázaní nevědí, kdo je pěstoun, pravděpodobně ani netuší, jaká má práva. Tím pádem se zde přikláním k závěru, že studenti jsou spíše neinformovaní a nejedná se o nepozornost při vyplňování. U dvou poměrně souvisejících otázek již zřejmě nebude náhoda nadpolovičního počtu špatných odpovědí.

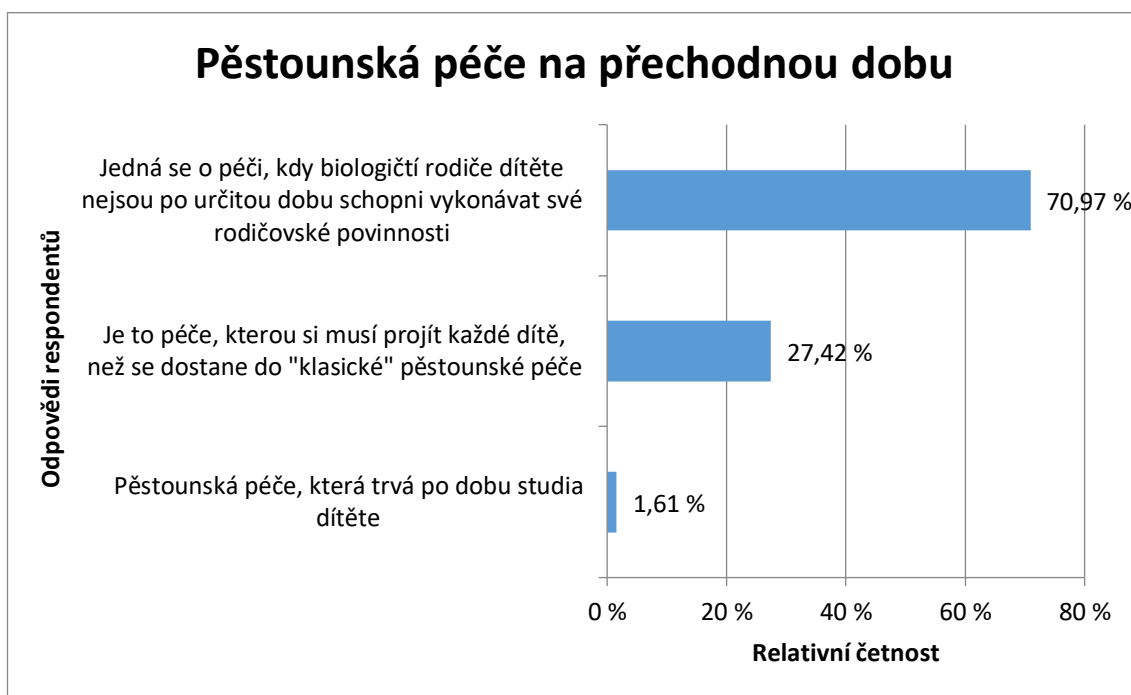
Otázka č. 15: Jak se jmenuje sociální dávka, kterou pěstouni pobírají?

Obrázek 15 Sociální dávka pro pěstouna

Na tomto obrázku je vidět procentuální vyjádření informovanosti o dávce pro pěstouna. Z výsledků vyplývá, že podle 3 respondentů (4,84 %) pěstouni žádnou dávku nepobírají. Vyrovnávací příspěvek ve své odpovědi chybně zvolilo 26 respondentů (41,94 %).

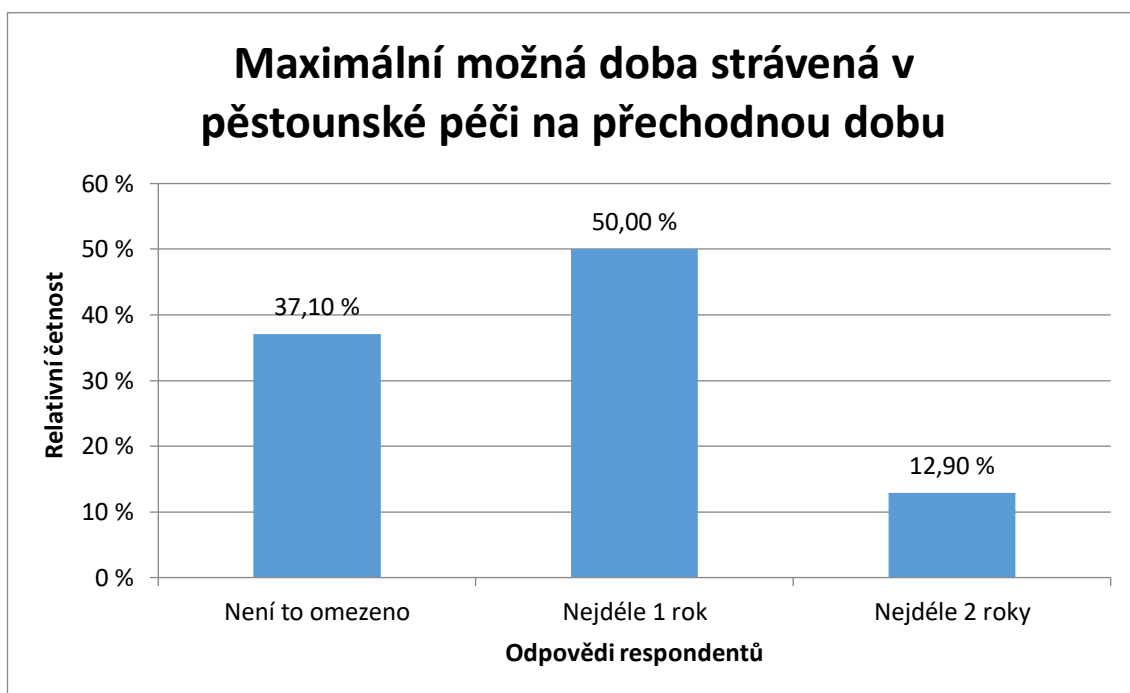
Otázka č. 16: Co je pěstounská péče na přechodnou dobu?

Obrázek 16 Pěstounská péče na přechodnou dobu

Graf na obrázku č. 16 znázorňuje, co respondenti považují za pěstounskou péči na přechodnou dobu. Celkem problematické zjištění je, že dle 17 dotazovaných (27,42 %) je to taková péče, kterou si musí projít každé dítě, než se dostane do „klasické“ pěstounské péče.

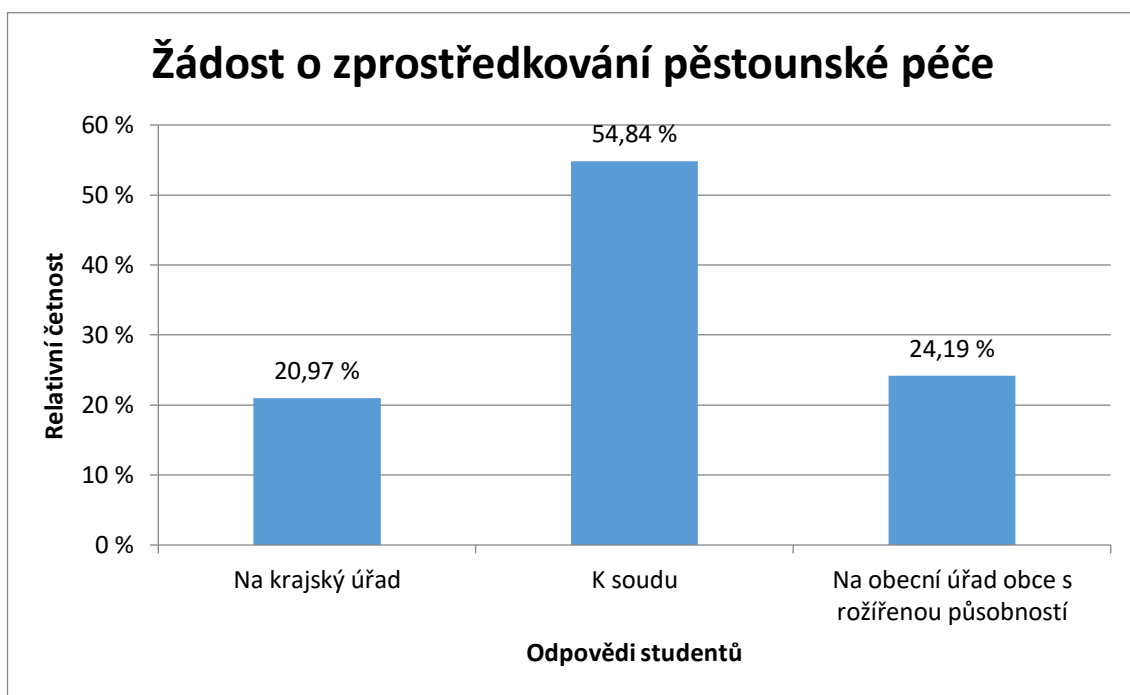
Otázka č. 17: Jak dlouho může být dítě v pěstounské péči na přechodnou dobu?

Obrázek 17 Maximální možná doba strávená v pěstounské péči na přechodnou dobu

Otázka č. 17 se zabývala maximální možnou délkou pěstounské péče na přechodnou dobu. Až nezvykle velké množství, tedy 23 studentů (37,10 %), odpovědělo, že tato doba není nijak omezena. Správnou odpověď „nejdéle 1 rok“ zvolilo celkem 31 studentů (50 %).

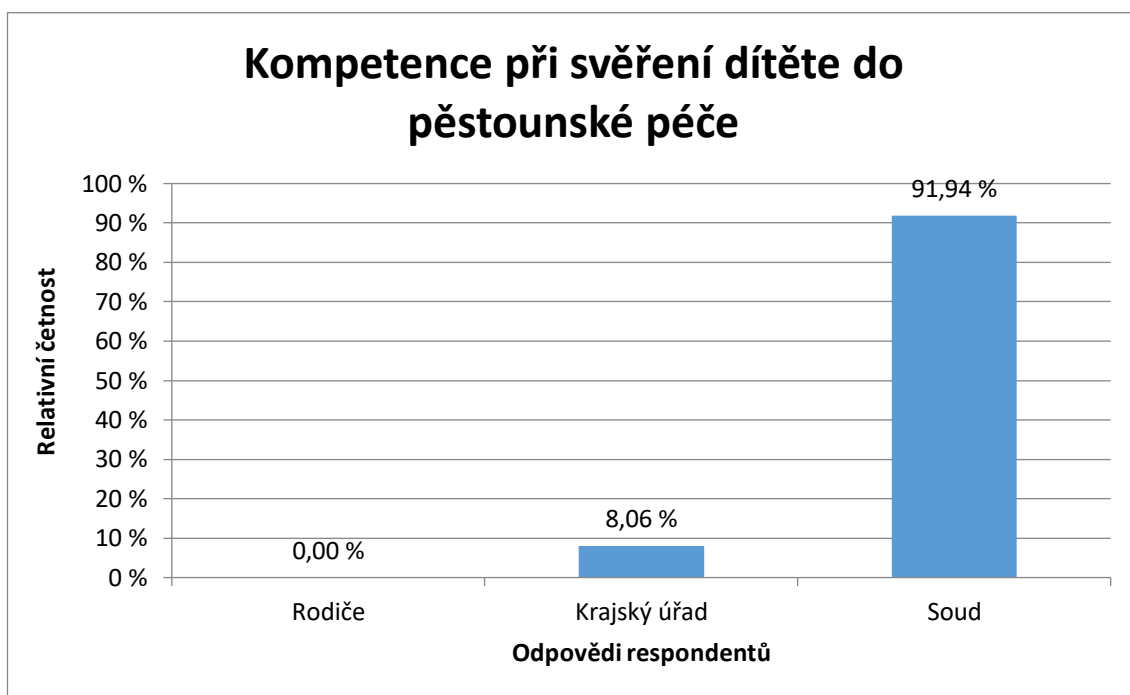
Otázka č. 18: Kam se podává žádost o zprostředkování pěstounské péče?

Obrázek 18 Žádost o zprostředkování pěstounské péče

U této otázky došlo k největšímu počtu chybných odpovědí. Z výsledků vyplývá, že většina respondentů, tedy 34 (58,84 %), mylně odpovědělo, že se tato žádost dává k soudu. Zjištění, že ze všech studentů by žádost o zprostředkování pěstounské péče na správný úřad odneslo pouze 15 studentů, je opravdu zarážející.

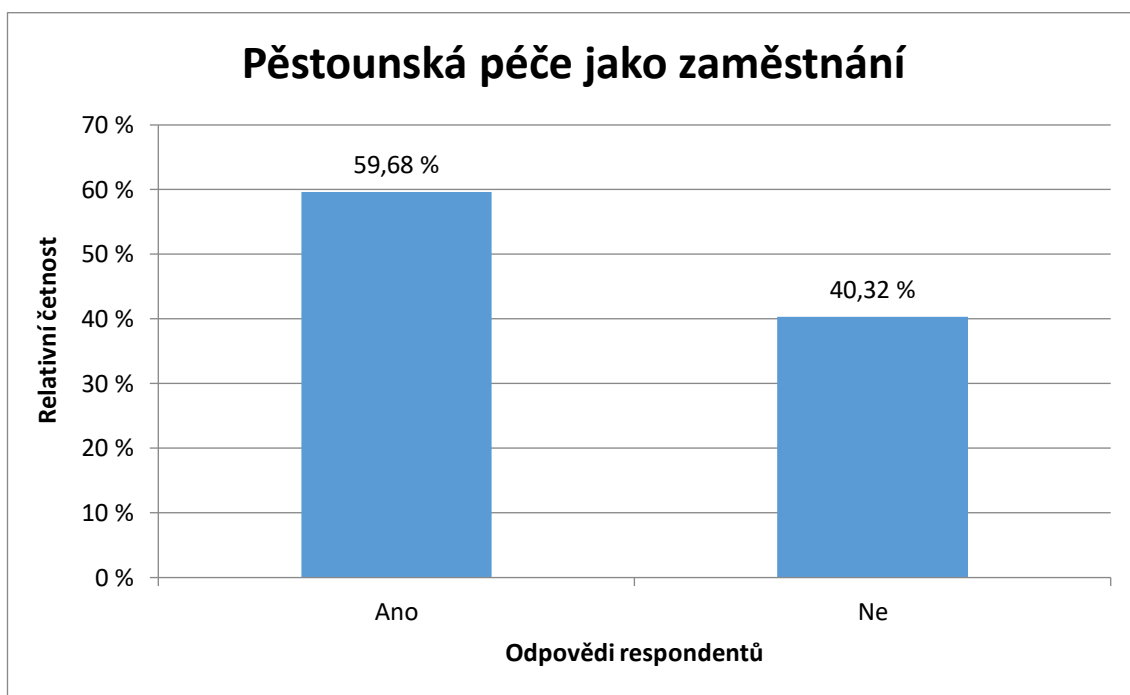
Otázka č. 19: Kdo rozhoduje o svěření dítěte do pěstounské péče?

Obrázek 19 Kompetence při svěření dítěte do pěstounské péče

Z tohoto obrázku je patrné, že naprostá většina studentů, celkem 57 (91,94 %) zvolila správnou odpověď, tedy že o svěření dítěte do pěstounské péče rozhoduje soud. Nikdo z respondentů nezvolil odpověď, že o této záležitosti rozhodují rodiče.

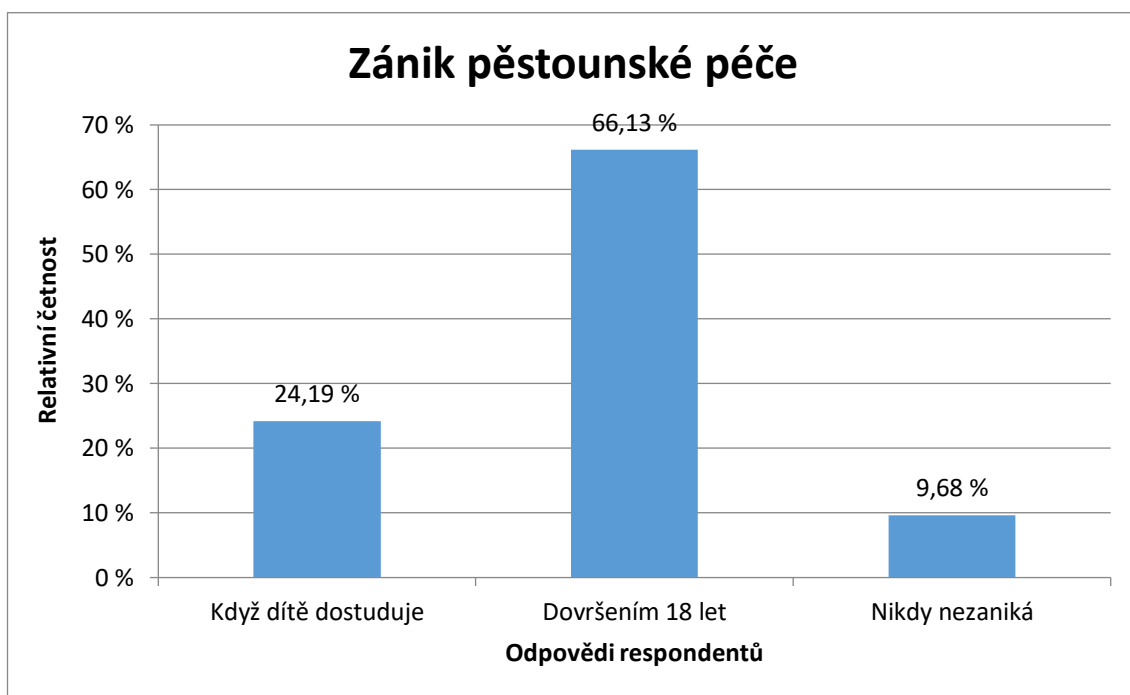
Otázka č. 20: Může být některá z forem pěstounské péče i zaměstnáním?

Obrázek 20 Pěstounská péče jako zaměstnání

Tento obrázek ukazuje, kolik procent respondentů si myslí, že pěstounská péče může být i zaměstnáním. Celkem 37 z nich (59,68 %) správně odpovědělo, že ano. Pokud studenti odpověděli kladně, mohli ještě uvést, o jaké zaměstnání se jedná. Celkem 12 respondentů (32,42 %) správně uvedlo, že v případě pěstounské péče na přechodnou dobu může jít o zaměstnání. „Klasická“ pěstounská péče byla chybnou odpovědí 7 studentů (18,92 %). Zbýlý počet 18 studentů (48,65 %) nenapsal žádnou odpověď.

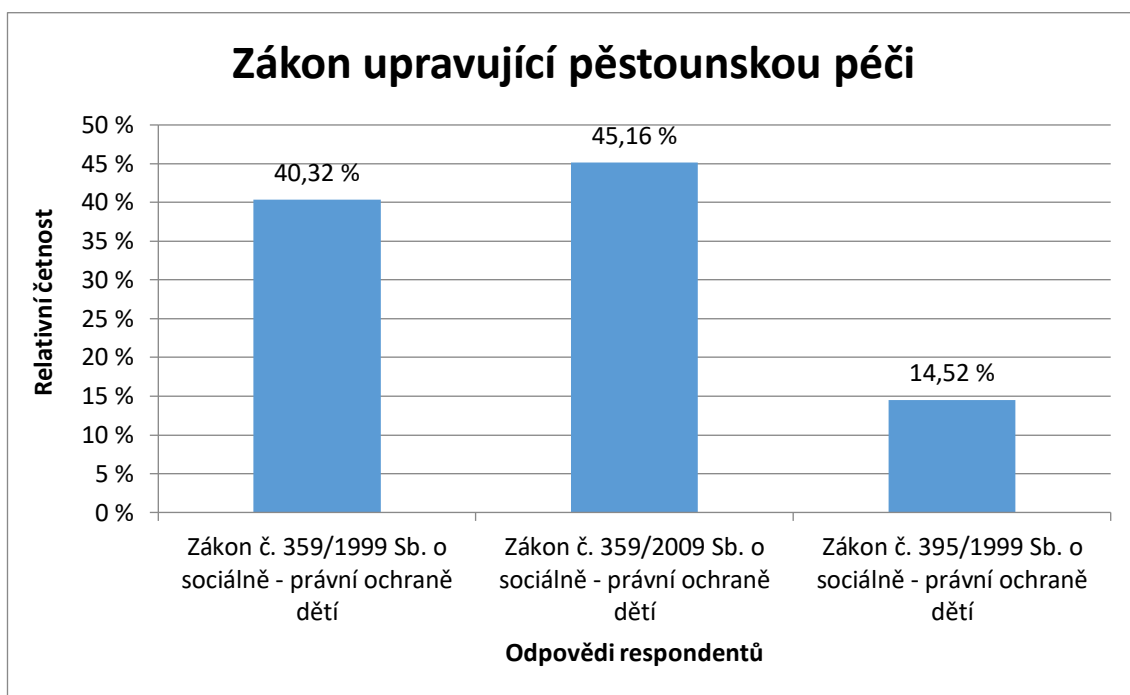
Otázka č. 21: Kdy zaniká "klasická" pěstounská péče?

Obrázek 21 Zánik pěstounské péče

Kdy zaniká „klasická“ pěstounská péče? Z odpovědí vyplývá, že dle 15 (24,19 %) respondentů zaniká ve chvíli, kdy dítě dostuduje. Překvapující je, že 6 respondentů (9,68 %) si myslí, že pěstounská péče nikdy nezaniká.

Otázka č. 22: Který zákon upravuje pěstounskou péči?

Obrázek 22 Zákon upravující pěstounskou péči

Zde se jednalo o patrně nejtěžší otázku z celého dotazníku. Celkem 25 studentů (40,32 %) správně odpovědělo, že pěstounskou péči upravuje zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí. Zbytek studentů zvolil chybné odpovědi. Tato otázka nebyla jednoduchá a odpovědi si v dotazníku byly celkem podobné. Proto mě nepřekvapilo, že více než polovina studentů odpověděla chybně. I přesto by však respondenti měli vědět, který zákon pěstounskou péči upravuje.

10 DISKUZE

Tato část bakalářské práce se zabývá rozborem výsledků z dotazníkového šetření a výzkumnými otázkami, které byly stanoveny na začátku výzkumu. Zjištěné výsledky se vztahují pouze k výzkumnému vzorku této práce, který tvořilo 62 respondentů. Dále zde budou porovnávány výsledky výzkumu s výsledky z jiných bakalářských a diplomových prací na podobné téma. Z důvodu nedostatečného počtu prací se diskuze bude zabývat také porovnáváním výsledků s literaturou.

Výzkumná otázka č. 1: Z jakých zdrojů mají studenti informace?

K této výzkumné otázce se v dotazníku vztahovaly otázky č. 5, 6, 7, 8 a 9, které měly za úkol zjistit například z jakých zdrojů jsou studenti nejvíce informováni, zda problematiku probírali na školách anebo zda mají s pěstounskou péčí osobní zkušenost.

Otázka č. 5 se zabývá zkušenostmi studentů s pěstounskou péčí z jejich předchozího studia na středních školách či gymnáziích. Ze středních škol či gymnázií má o pěstounské péči povědomí pouhých 19 (30,65 %) respondentů. Je zřejmé, že většina studentů se s předmětem zabývajícím se pěstounskou péčí nesetkala.

Situací na vysokých školách se zabývala otázka č. 6. Zde se již s pěstounskou péčí setkalo více respondentů, celkem 24 (38,71 %). Nejvíce studenti psali předmět „Systém péče o ohrožené dítě a Sociální práce s rodinou“. Tyto předměty probíral obor ZSP. Zbylé obory se dle jejich odpovědí se studiem pěstounské péče na vysoké škole víceméně nesetkaly.

Otázka č. 7 dopadla dle očekávání. Naprostá většina respondentů, tedy 58 (93,55 %), odpověděla kladně. I ve výzkumu Procházkové (2016), která má diplomovou práci zaměřenou na téma „Informovanost veřejnosti o pěstounské péči na přechodnou dobu“ se objevilo 38 (50,7 %) odpovědí, ze kterých je patrné, že studenti znají pěstounskou péči z médií. Jejího výzkumu se zúčastnilo celkem 75 respondentů a u této otázky byla možnost více odpovědí. Nejvíce však respondenti volili „médiá.“

V otázce č. 8 měli studenti na výběr, z jakých médií pěstounskou péči znají. Nejvíce studentů, celkem 32 (55,17 %), odpovědělo, že pěstounskou péči znají z internetu. Toto zjištění není v dnešní době nijak překvapivé. Internet nám poskytuje takřka nekonečné možnosti a je dobře, že studenti sami mají zájem se na internetu i vzdělávat.

Otázka č. 9 měla za úkol zjistit, zda mají respondenti přímo osobní zkušenost s pěstounskou péčí. Informace čerpali z vlastní zkušenosti pouze 3 (4,84 %) respondenti, u kterých se

pěstounská péče vyskytuje přímo v rodině. Z odpovědí na tuto otázku tedy vyplývá, že většina studentů informace o pěstounské péči nemá z vlastních zkušeností. Naopak ve výzkumu Škrancové (2016), která má bakalářskou práci s názvem „Pěstounská péče očima veřejnosti“ celkem 65 % ze 107 respondentů zná nějakou pěstounskou rodinu, kde čerpají zkušenosti.

Ve srovnání s Procházkovou (2016) lze říci, že respondenti mého výzkumu znají pěstounskou péči z médií více. Ve srovnání se Škrancovou (2016) se naše výzkumy rozcházejí. Dle mého názoru je to způsobeno tím, že její respondenti byli ve věku 30-45 let a mohli tudíž čerpat více zkušeností, než mladí studenti. Z výsledků na výzkumnou otázku č. 1 je zřejmé, že respondenti z uvedených zdrojů nemají mnoho informací o pěstounské péči. Průměr relativní četnosti z odpovědí, vztahujících se k této výzkumné otázce, udává úspěšnost pouhých 41,94 %. Dle stanoveného kritéria hodnocení informovanosti lze konstatovat, že studenti jsou z uvedených zdrojů nedostatečně informováni. K rozšíření informací mohou respondenti použít například knihu od Hany Pazlarové, ed., s názvem: Pěstounská péče: manuál pro pomáhající profese (2016).

Výzkumná otázka č. 2: Znají studenti základní informace o pěstounské péči?

K této otázce se v dotazníku vztahovalo celkem 9 otázek, a to č. 10, 11, 16, 17, 18, 19, 20, 21 a 22.

Otázka č. 10 byla zaměřena na definici pěstounské péče. Naprostá většina definici pěstounské péče zná, celkem 59 (95,16 %) respondentů. Ve výzkumu Černé (2012), v bakalářské práci zaměřené na „Způsoby informování studentů vysokých škol o problematice náhradní rodinné péče“ se výzkumu zúčastnilo 120 studentů a správnou definici pěstounské péče zná pouhých 50 % všech studentů. V následující otázce, zaměřené na druhy pěstounské péče, správně odpovědělo pouze 22 (35,48 %) studentů. Z odpovědí je tedy patrné, že studenti o pěstounské péči nemají dostatečné informace. Druhy pěstounské péče ve své publikaci detailně popisuje Gabriel a Novák (2008).

Z odpovědí na otázku č. 16 jasně vyplývá, že 44 (70,97 %) studentů zná správnou definici PPPD. Za celkem problematické zjištění považují, že celkem 17 (27,42 %) respondentů se domnívá, že pěstounskou péčí na přechodnou dobu si musí projít každé dítě, než se dostane do pěstounské péče. Ve výzkumu Procházkové (2016) celkem 40 % respondentů odpovědělo, že dítě jde do PPPD v případě, že se o ně rodiče ze závažných důvodů nemohou starat a 34 % respondentů zvolilo odpověď, že je to z důvodu, kdy čekají na adopci či dlouhodobou pěstounskou péči. Obě varianty byly správné.

V otázce č. 17 přesně polovina, tedy 31 (50,00 %) studentů zná správnou odpověď. Druhá polovina se mylně domnívá, že pěstounská péče není časově omezena, či že trvá 2 roky. Z odpovědí je zřejmé, že studenti opět nemají dostatečné informace, aby mohli správně zodpovědět tuto otázku. Podobně je tomu i ve výzkumu Procházkové (2016), kdy správnou odpověď uvedlo pouhých 27 (36 %) respondentů.

V následující otázce odpovídali studenti, kam se má podávat žádost o zprostředkování pěstounské péče. Ve výsledcích se projevila největší neznalost respondentů, kdy celých 34 (54,84 %) z nich chybně uvedlo, že žádost se podává k soudu. Dle mého názoru by se zde takový počet chybných odpovědí rozhodně vyskytovat neměl. Správně odpovědělo pouhých 15 (24,19 %) studentů, což je celkem problematické zjištění. Více informací si studenti mohou vyhledat v knize od Pazlarové, ed. (2016).

V otázce č. 19 celkem 57 (91,94 %) studentů, tedy naprostá většina, správně odpověděla, že o svěření dítěte do pěstounské péče rozhoduje soud, což najdeme i v publikaci Nožířové (2012). Z odpovědí na tuto otázku vyplývá, že studenti mají o této části pěstounské péče dobré povědomí.

Zda může být některá z forem pěstounské péče také zaměstnáním, odpovídali studenti v otázce č. 20. Více jak polovina respondentů, celkem 37 (59,68 %), uvedla správnou odpověď. Byla zde i možnost napsat, o kterou formu se jedná. Z 19 studentů, kteří napsali slovní odpověď, jich pouze 12 (32,42 %) uvedlo, že se jedná o PPPD. Na tuto otázku byl zaměřen i výzkum Střediska náhradní rodinné péče (2014) s názvem „Postoje české společnosti k náhradní rodinné péči“, kdy z 500 respondentů na škále 1 – rozhodně souhlasím až 4 – rozhodně nesouhlasím, s tímto výrokiem respondenti souhlasili s hodnocením 2,6. To lze považovat spíše za nesouhlas.

Na otázku č. 21 správně odpovědělo celkem 41 (66,13 %) studentů. Ve výzkumu Bočkové (2015) v bakalářské práci na téma „Informovanost studentů vysokých škol o formách náhradní rodinné péče“ byli studenti úspěšnější. Správnou odpověď z celkového počtu 100 studentů zvolilo celkem 84 %. Z nadpoloviční většiny správných odpovědí tedy vyplývá, že v této oblasti jsou studenti celkem dobře informováni.

Poslední částí výzkumné otázky č. 2, byl zákon upravující pěstounskou péči. Zde správnou odpověď zvolila méně než polovina studentů, celkem 25 (40,32 %). Vzhledem k podobnosti

odpovědi usuzují, že studenti spíše tipovali, který zákon je správný, než že by ho opravdu věděli. Z výsledků je tedy patrné, že studenti jsou v oblasti zákona spíše neinformováni.

Ve srovnání s Bočkovou (2015) jsou výsledky výzkumu téměř srovnatelné. V porovnání s Černou (2012) jsou studenti této práce naopak informováni více. Ve srovnání s výzkumem Procházkové (2016) lze říci, že její respondenti jsou informovanější. Hodnocení výsledků se Střediskem náhradní rodinné péče (2014) je komplikovanější, vzhledem k tomu, že neměli jednoznačnou odpověď, ale škálu. I tak lze říci, že výsledky jsou téměř srovnatelné. V celkovém hodnocení informovanosti této výzkumné otázky jsou však studenti dle stanovených kritérií nedostatečně informováni. Průměr relativní četnosti všech správných odpovědí, vztahujících se k výzkumné otázce č. 2, udává úspěšnost 59,32 %.

Výzkumná otázka č. 3: Vědí studenti, kdo je to pěstoun?

K této výzkumné otázce se v dotazníku vztahovaly otázky č. 12, 13, 14 a 15.

Otázka č. 12 měla za úkol zjistit kdo je pěstoun. Pouze 22 (35,48 %) respondentů uvedlo správnou odpověď. Ve výzkumu Hamanové (2015), která má bakalářskou práci na téma „Problematika náhradní rodinné péče“ správnou odpověď uvedlo 41 (46 %) respondentů z celkového počtu 90 studentů. Dle mého názoru jsou výsledky srovnatelné. Z výsledků otázky č. 13 je patrné, že celkem 51 (82,26 %) studentů správně odpovědělo, a tudíž si myslím, že studenti mají dobré povědomí o tom, kdo se může stát pěstounem.

V otázce č. 14 si rovných 26 (41,94 %) respondentů myslí, že pěstoun má stejná práva jako zákonný zástupce. Správně je odpověď na tuto otázku vysvětlena např. v publikaci Pazlarové, ed. (2016). Je otázkou, zda si studenti pěstounskou péčí nepletou s osvojením, tedy dalším typem náhradní rodinné péče, kde se adoptivní rodiče stávají zákonnými zástupci dítěte.

Správnou odpověď v otázce č. 15 zvolilo 33 (53,23 %) studentů. Překvapilo mě, že 3 (4,84 %) respondenti si dokonce myslí, že pěstouni žádnou dávku nepobírají. Ale vzhledem k tomu, že na otázky v dotazníku odpovídali i studenti, kteří se dle mého názoru dávkami pěstounské péče nezabývají, je to celkem pochopitelné.

Průměr relativní četnosti všech správných odpovědí, vztahující se k výzkumné otázce č. 3, udává úspěšnost 57,26 %, opět tedy nedostatečnou informovanost. Myslím si, že špatné odpovědi souvisí s výzkumnou otázkou č. 1, kde bylo zjištěno, že studenti mají ze svých zdrojů nedostatečné informace.

11 ZÁVĚR

Tématem bakalářské práce byla „Informovanost studentů o pěstounské péči“. Problematika pěstounské péče je vzhledem k přibývajícimu počtu dětí stále více aktuální téma a v tom spatřuji i přínos této práce. Mezi limity bakalářské práce řadím malý vzorek respondentů, kteří také mohli být z více škol. Ve výzkumné části jsem též mohla jednotlivé obory porovnávat, nikoliv je hodnotit všechny dohromady.

V teoretické části byly popsány základní informace o pěstounské péči, mezi které jsem zařadila formy náhradní rodinné péče, blíže jsem vysvětlila pěstounskou péči na přechodnou dobu, dávky i zprostředkování pěstounské péče a v neposlední řadě také osobnost pěstouna. Tím byl naplněn cíl teoretické části. V praktické části byl vysvětlen pojem „informovanost“ a především zde byly zpracovány výsledky dotazníkového šetření, čímž se naplnily cíle výzkumu, dané na začátku.

Z výsledků výzkumu této práce vyplývá, že oslovení studenti mají dle stanovených kritérií nedostatečné znalosti o pěstounské péči. Celková informovanost studentů tvoří pouhých 54,74 %. Dle mého názoru by však o této problematice měli vědět mnohem více, vzhledem k jejich budoucím povoláním. Hlavní důvod takto špatných výsledků respondentů spatřuji v nedostatečných informacích ze zdrojů, které uváděli. Myslím si, že nejvíce informací by studenti měli získat ve škole. Avšak z uvedených odpovědí vyplývá, že ze školy mají informací téměř nejméně. Otázkou také je, zda studenti informace týkající se pěstounské péče ze školy opravdu nemají, nebo zda si na ně při vyplňování dotazníků pouze nevzpomněli. Další faktor, který mohl vyplňování dotazníků ovlivnit, byla nepozornost.

Mé doporučení pro praxi je, aby školy zařadily do svých programů předměty či alespoň semináře, které by se pěstounskou péčí zabývaly, a kde by mohli o pěstounské péči hovořit např. i sami pěstouni. Ze své zkušenosti vím, že obor ZSP měl ve škole dva předměty, které se na pěstounskou péči zaměřovaly. Proto by bylo vhodné zařadit předměty spíše pro obory PA a VS, aby si doplnili informace.

Důvod, proč zvyšovat informovanost studentů, spatřuji také v tom, že pokud se dostane dítě z pěstounské péče do nemocnice, zdravotničtí pracovníci by neměli sdělovat informace o zdravotním stavu dítěte pěstounům. Na tyto informace mají právo biologičtí rodiče. Mezi zdravotnickými pracovníky však nejsou dostatečně rozšířeny, a proto dochází k tomu, že jsou informace sdělovány spíše pěstounům než rodičům. Pěstouni také nemají právo rozhodovat, zda dítě např. podstoupí operační zákrok či ne. Mnoho lidí považuje pěstouny za právoplatné

rodiče a sdělují jim informace, na které dle zákona nemají právo. I z toho důvodu by obory vybrané pro bakalářskou práci měly mít dostatek informací, aby k těmto situacím nedocházelo.

Ne všechny děti mají v životě to štěstí, vyrůstat v bezpečném prostředí, obklopeni lidmi, kteří je zahrnují láskou. Proto věřím, že se informovanost studentů časem zlepší. Děti vyrůstajících v ústavních zařízeních může být méně také díky nim.

12 POUŽITÁ LITERATURA

ČESKO. Zákon č. 359 ze dne 9. prosince 1999 o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. In: Sbíрка zákonů České republiky. 1999, částka 111. Dostupný také z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359>. ISSN 1211-1244.

GABRIEL, Zbyněk a Tomáš NOVÁK. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008. 144 s. ISBN 978-80-247-1788-3.

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). 256 s. ISBN 978-80-247-5326-3.

KOVAŘÍK, Jiří a kol. *Náhradní rodinná péče v praxi*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004. 167 s. ISBN 80-7178-957-7.

KUTNOHORSKÁ, Jana. *Výzkum v ošetrovatelství*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009. 176 s. ISBN 978-80-247-2713-4.

LANGMEIER, Josef a Zdeněk MATĚJČEK. *Psychická deprivace v dětství*. Vyd. 4. Praha: Karolinum, 2011. 399 s. ISBN 978-80-246-1983-5.

MATĚJČEK, Zdeněk. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1994. 98 s. ISBN 80-85282-83-6.

MATĚJČEK, Zdeněk a kol. *Osvojení a pěstounská péče*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2002. 155 s. ISBN 80-7178-637-3.

MATĚJČEK, Zdeněk a kol. *Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1999. 183 s. ISBN 80-7178-304-8.

MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003. 288 s. ISBN 80-7178-549-0.

MAYER-SCHÖNBERGER, Viktor. CUKIER, Kenneth. *Big Data*. 1. vyd. Brno: ComputerPress, 2014, 256 s. ISBN 978-80-251-4119-9.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR. *Dávky pěstounské péče 2013*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2013, 12 s. ISBN 978-80-7421-058-7.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR. *Pěstounská péče na přechodnou dobu pro nejmladší děti*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2011, 81 s. ISBN 978-80-7421-039-6.

NOŽÍŘOVÁ, Jana. *Náhradní rodinná péče*. Vyd. 1. Praha: Linde Praha, 2012. 94 s. ISBN 978-80-8613191-7.

PAZLAROVÁ, Hana, ed. *Pěstounská péče: manuál pro pomáhající profese*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2016. 256 s. ISBN 978-80-262-1020-7.

PROŠKOVÁ, Denisa. *Šťěstí, neštěstí, láska, pěstounství: příběhy ze života o objevování toho, co je a není důležité*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2012. 115 s. ISBN 978-80-7422-164-4.

PTÁČEK, Radek. Osobnost pěstouna. In: *Pěstounská péče: manuál pro pomáhající profese*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2016. 256 s. ISBN 978-80-262-1020-7.

REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2009. 192 s. ISBN 978-80-247-3006-6.

Elektronické zdroje

BOČKOVÁ, Julie. *Informovanost studentů vysokých škol o formách náhradní rodinné péče* [online]. Olomouc, 2015 [cit. 2017-04-09]. Dostupné z: https://theses.cz/id/y2yqi0/Bakalsk_prce_Julie_bokov_2015.pdf. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci.

ČESKÁ TELEVIZE. V nejlepším zájmu dítěte. In: Český žurnál [televizní dokument]. ČT2 2. 12. 2016. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10408111009-cesky-zurnal/215562262600004-v-nejlepsim-zajmu-ditete>

ČERNÁ, Zuzana. *Způsoby informování studentů vysokých škol o problematice náhradní rodinné péče* [online]. Brno, 2012 [cit. 2017-04-09]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/342661/ff_b/Bakalarska_diplomova_prace_Cerna.pdf. Bakalářská diplomová práce. Masarykova univerzita.

HAMANOVÁ, Monika. *Problematika náhradní rodinné péče* [online]. Jihlava, 2015 [cit. 2017-04-09]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/620vis/40723.pdf>. Bakalářská práce. Vysoká škola polytechnická Jihlava.

Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. ©2016 [cit. 2017-04-09]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/7260>

PROCHÁZKOVÁ, Jitka. *Informovanost veřejnosti o pěstounské péči na přechodnou dobu* [online]. Praha, 2016 [cit. 2017-04-09]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/146551/>. Bakalářská práce. Univerzita Karlova.

STŘEDISKO NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE. *Postoje české společnosti k náhradní rodinné péči* [online]. Praha, 2014 [cit. 2017-04-09]. Dostupné z: http://www.nahradnirodina.cz/files/File/Konference_CR_VYZKUM_2014/2014_Konference_CR_vyzkum_Ondrej_Novak_Omnibus.pdf. Projekt. Středisko náhradní rodinné péče.

ŠKRANCOVÁ, Klára. *Pěstounská péče očima veřejnosti* [online]. Brno, 2016 [cit. 2017-04-09]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/427695/ff_b/Pestounska_pece_ocima_verejnosti.pdf. Bakalářská diplomová práce. Masarykova univerzita.

13 PŘÍLOHY

Příloha A - Dotazník A.....	63
-----------------------------	----

DOTAZNÍK K BAKALÁŘSKÉ PRÁCI

Dobrý den,

jmenuji se Lucie Stránská a jsem studentkou 3. ročníku Fakulty zdravotnických studií Univerzity Pardubice, oboru Zdravotně-sociální pracovník. Chtěla bych Vás touto cestou požádat o vyplnění krátkého dotazníku, který poslouží jako podklad pro Bakalářskou práci na téma „Informovanost studentů vysokých škol o pěstounské péči“. Dotazník je zcela anonymní. V každé otázce je jedna odpověď správná. Předem děkuji za Váš čas!

1) Pohlaví

a) Žena

b) Muž

2) Věk

a) 21 - 22 let

b) 23 - 24 let

c) 25 a více let

3) Jaký obor studujete?

a) Zdravotně-sociální pracovník

b) Porodní asistentka

c) Všeobecná sestra

4) Znáte pojem pěstounská péče?

a) Ano

b) Ne

Následující otázky vyplňujte pouze v případě, že jste na předchozí otázku odpověděli „ano“

5) Měli jste na středních školách či gymnáziích nějaký předmět, kde byste se pěstounskou péčí zabývali?

a) Ano

b) Ne

Jaký?

6) Měli jste nějaký předmět, který by se zabýval pěstounskou péčí na vysoké škole?

a) Ano

b) Ne

Jaký?

7) Znáte pěstounskou péči z médií?

a) Ano

b) Ne

8) Z jakých médií nejvíce? (odpovídejte pouze, pokud jste na předchozí otázku odpověděli „ano“)

a) Internet

b) Televize

c) Noviny

Jiné

9) Máte s pěstounskou péčí nějakou osobní zkušenost?

a) Ano

b) Ne

Jakou?.....

10) Vyberte nejvhodnější typ definice pro pěstounskou péči:

a) Pěstounská péče je jednou z forem náhradní rodinné péče, při které pěstoun o dítě osobně pečuje a je zodpovědný za jeho výchovu

b) Pěstounská péče je jediná forma náhradní rodinné péče

c) Pěstounská péče je jednou z forem náhradní rodinné péče, ale pěstoun za dítě nepřebírá žádnou zodpovědnost.

11) Jaké jsou druhy pěstounské péče?

a) „Klasická“ pěstounská péče, Pěstounská péče na přechodnou dobu, Poručenství

b) Osvojení, „Klasická“ pěstounská péče, Pěstounská péče na přechodnou dobu

c) „Klasická“ pěstounská péče, Pěstounská péče na přechodnou dobu

12) Kdo je pěstoun?

- a) Osoba, která o dítě pečuje, zastupuje ho v běžných činnostech
- b) Osoba, která se o dítě stará, stává se zákonným zástupcem dítěte
- c) Osoba, která o dítě pečuje, má na něj vyživovací povinnost

13) Kdo se může stát pěstounem?

- a) Pouze manželé, musí však vyhovět zákonem stanoveným podmínkám
- b) Jednotlivec, manželé či partneři, kteří vyhoví zákonem stanoveným podmínkám
- c) Každá fyzická osoba, která si podá žádost, nemusí splňovat žádné podmínky

14) Má pěstoun stejná práva jako zákonný zástupce?

- a) Ano
- b) Ne

15) Jak se jmenuje sociální dávka, kterou pěstouni pobírají?

- a) Žádnou nepobírají
- b) Peněžité pomoci
- c) Odměna pěstouna

16) Co je pěstounská péče na přechodnou dobu?

- a) Jedná se o péči, kdy biologičtí rodiče dítěte nejsou po určitou dobu schopni vykonávat své rodičovské povinnosti
- b) Je to péče, kterou si musí projít každé dítě, než se dostane do „klasické“ pěstounské péče
- c) Pěstounská péče, která trvá po dobu studia dítěte

17) Jak dlouho může být dítě v pěstounské péči na přechodnou dobu?

- a) Není to omezeno
- b) Nejdéle 1 rok
- c) Nejdéle 2 roky

18) Kam se podává žádost o zprostředkování pěstounské péče?

- a) Na krajský úřad
- b) K soudu
- c) Na obecní úřad obce s rozšířenou působností

19) Kdo rozhoduje o svěřeni dítěte do pěstounské péče?

- a) Rodiče
- b) Krajský úřad
- c) Soud

20) Může být některá z forem pěstounské péče i zaměstnáním?

- a) Ano
- b) Ne

Která?

21) Kdy zaniká „klasická“ pěstounská péče?

- a) Když dítě dostuduje
- b) Dověšením 18 let
- c) Nikdy nezaniká

22) Který zákon upravuje pěstounskou péči?

- a) Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně - právní ochraně dětí
- b) Zákon č. 359/2009 Sb., o sociálně - právní ochraně dětí
- c) Zákon č. 395/1999 Sb., o sociálně - právní ochraně dětí